==========

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

==========

તમિલનાડુ કલ્યાણ મંડપમ એસોસિએશન

વિરુદ્ધ

યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય.

૧૫ એપ્રિલ, ૨૦૦૪

[ન્યાયમૂર્તિ એસ. રાજેન્દ્ર બાબુ અને ન્યાયમૂર્તિ ડૉ. એ.આર. લક્ષ્મણન]

નાણાકીય અધિનિયમ, ૧૯૯૪ (૧૯૯૭ માં સુધાર્યા મુજબ) – કલમ ૬૫(૧૯), (૨૦), (૪૧)(પી) અને કલમો ૬૬ અને ૬૭(ઓ):

મંડપ–કીપર દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવતી સેવાઓ પર સર્વિસ ટેક્સ – તેનું સ્વરૂપ – ઠરાવ્યું: તે સીધો જમીન પરનો કર નથી પરંતુ જમીનમાંથી થતી આવક પરનો કર છે, આથી તે સાતમી અનુસૂચિની યાદી ૨ ની પ્રવિષ્ટિ ૪૯ હેઠળ રાજ્યનો વિષય નથી – તેથી, યાદી ૧ ની પ્રવિષ્ટિ ૯૭ હેઠળ સંસદની વૈધાનિક સક્ષમતાની અંદર છે – ભારતનું બંધારણ, ૧૯૫૦ – અનુચ્છેદ ૨૪૫,

૨૪૬ અને સાતમી અનુસૂચિ, યાદી ૧ ની પ્રવિષ્ટિ ૯૭, યાદી ૨ ની પ્રવિષ્ટિ ૪૯.

મંડપ–કીપરો અને આઉટડોર કેટરર્સ દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવતી સેવાઓ – સર્વિસ ટેક્સ લાદવો – તેનો વ્યાપ – ઠરાવ્યું: મંડપના ઉપયોગના સંબંધમાં મંડપ–કીપર દ્વારા ગ્રાહકને પૂરી પાડવામાં આવતી કરપાત્ર સેવાઓમાં કામચલાઉ ધોરણે પરિસર પૂરો પાડવા ઉપરાંત કેટરર તરીકે પૂરી પાડવામાં આવતી અન્ય સુવિધાઓનો સમાવેશ થાય છે – મંડપ–કીપર અને તેના ગ્રાહક વચ્ચેનો વ્યવહાર સેવાઓ પૂરી પાડવાનો વ્યવહાર છે... આઉટડોર કેટરિંગમાં સેવાનું તત્વ રહેલું છે – તેથી, મંડપ–કીપરો અને આઉટડોર કેટરર્સ દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવતી સેવાઓ પરનો કર મુખ્ય સાર અને તત્વમાં સેવાઓ પરનો કર છે અને માલના વેચાણ પરનો કર નથી – આથી તે સાતમી અનુસૂચિની યાદી ૧ ની અવશિષ્ટ પ્રવિષ્ટિ ૯૭ હેઠળ સંસદની વૈધાનિક સક્ષમતાની અંદર છે અને યાદી ૨ ની પ્રવિષ્ટિ ૧૮, ૪૯ અને ૫૪ હેઠળ આવરી લેવાતો નથી – અને સર્વિસ ટેક્સ લાદવો તે ગેરબંધારણીય નથી – ભારતનું બંધારણ, ૧૯૫૦ – અનુચ્છેદ ૨૪૫, ૨૪૬, ૩૬૬(૨૯એ)(એફ) અને સાતમી અનુસૂચિ, યાદી ૧ ની પ્રવિષ્ટિ ૯૭, યાદી ૨ ની પ્રવિષ્ટિ ૧૮, ૪૯ અને ૫૪ – સર્વિસ ટેક્સ નિયમો, ૧૯૯૪ – નિયમ ૨(૧)(ડી)(ix).

અપીલકર્તા એ વિવિધ કલ્યાણ મંડપમોનું એક નોંધાયેલું એસોસિએશન છે જે કલ્યાણ મંડપમો/મંડપ–કીપરોના માલિકોના હિતોનું રક્ષણ કરવા માટે

રચાયેલું છે, જેઓ ગ્રાહકોને મંડપો ભાડે આપે છે અને તેમને કેટરિંગ, વીજળી, પાણી વગેરે જેવી સુવિધાઓ પૂરી પાડે છે. નાણાકીય અધિનિયમ, ૧૯૯૭ ના આધારે મંડપ–કીપરો દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવતી સેવાઓ સર્વિસ ટેક્સને પાત્ર બની હતી. અપીલકર્તા–એસોસિએશને નાણાકીય અધિનિયમ, ૧૯૯૪ ના પ્રકરણ ૫ ની કલમો ૬૬, ૬૭(સી) અને સર્વિસ ટેક્સ નિયમો, ૧૯૯૪ ના નિયમ ૨(૧)(ડી)(ix) તથા કલ્યાણ મંડપમો અને મંડપ–કીપરો સંબંધિત અન્ય જોગવાઈઓની કાયદેસરતાને પડકારતી રિટ અરજી દાખલ કરી હતી. ત્યારબાદ, એવી સર્વિસ ટેક્સ નોટિસ જારી કરવામાં આવી હતી કે કોઈપણ ખુલ્લી જમીન/મેદાન જો કોઈ સત્તાવાર, સામાજિક કે વ્યાવસાયિક સમારંભનું આયોજન કરવા માટે ભાડે આપવામાં આવે તો તે સર્વિસ ટેક્સને પાત્ર છે, ભલે મંડપ–કીપરો દ્વારા કોઈપણ પ્રકારની સેવાઓ પૂરી પાડવામાં ન આવી હોય. હાઈકોર્ટે એમ ઠરાવીને રિટ અરજીઓ ફગાવી દીધી કે નાણાકીય અધિનિયમ, ૧૯૯૪ માં મંડપ–કીપરો દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવતી સેવાઓ પર સર્વિસ ટેક્સ લાદતી જોગવાઈઓ ભારતના બંધારણની સત્તાની અંદર છે. આથી પ્રસ્તુત અપીલ કરવામાં આવી છે.

અપીલકર્તાએ એવી દલીલ કરી હતી કે નાણાકીય અધિનિયમ, ૧૯૯૪ ની કલમો ૬૫, ૬૬ અને ૬૭ હેઠળ મંડપ–કીપરો દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવતી સેવાઓ પર લાદવામાં આવેલો સર્વિસ ટેક્સ એ મૂળે જમીન પરનો કર છે, જે બંધારણની યાદી ૨ ની પ્રવિષ્ટિ ૧૮ અને ૪૯ હેઠળ રાજ્યનો વિષય છે; જ્યાં સુધી તે કેટરિંગ સેવાઓ પર કર લાદે છે, ત્યાં સુધી તે માલના વેચાણ અને

ખરીદી પરનો કર બને છે, અને બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૬૬(૨૯એ)(એફ) માં સમાવિષ્ટ માલના વેચાણ અને ખરીદી પરના કરની વ્યાખ્યાને ધ્યાને લેતાં તે યાદી ૧ ની અવશિષ્ટ પ્રવિષ્ટિ ૯૭ હેઠળ સંસદની સક્ષમતા બહાર છે; મંડપ–કીપરો કેટરિંગ સેવાઓ પણ પૂરી પાડતા હોય તેવા કિસ્સાઓમાં, સંસદે વ્યવહારમાંથી સેવાના ઘટકને અલગ કરવા માટેનું કોઈ સૂત્ર ઘડ્યું નથી અને મંડપ–કીપરો દ્વારા તેમના ગ્રાહકો પાસેથી વસૂલવામાં આવતી કુલ રકમના ૬૦% પર સર્વિસ ટેક્સ લાદ્યો છે; મંડપ–કીપરો દ્વારા વસૂલવામાં આવતી સંયુક્ત રકમમાં સેવા ઘટક ખૂબ જ નાની ટકાવારી ધરાવે છે; આ કોર્ટ દ્વારા ફેડરેશન ઓફ હોટેલ એન્ડ રેસ્ટોરન્ટ વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા ના કેસમાં વિકસાવવામાં આવેલા 'પાસાના સિદ્ધાંત' નો હાઇકોર્ટે આશરો લીધો હતો અને સર્વિસ ટેક્સની વસૂલાતને માન્ય રાખી હતી, જેનાથી રાજ્ય વિધાનમંડળો માટે ખાસ નિર્ધારિત વિષયો પર સંસદને અતિક્રમણ કરવાની છૂટ મળી ગઈ હતી, જોકે આ કોર્ટ દ્વારા અનુચ્છેદ ૩૬૬(૨૯એ)(એફ) ની વિચારણા કરવામાં આવી ન હતી અને હાઇકોર્ટે સેવાના પાસા અને પુરવઠાના પાસા વચ્ચે કોઈ ભેદ પાડ્યો ન હતો; અને મંડપ–કીપરો પરનો સર્વિસ ટેક્સ એ સ્પષ્ટપણે દેખીતો કાયદો અને ગેરબંધારણીય છે કારણ કે સદરહુ કર સેવાઓ પર નથી પરંતુ મુખ્ય સાર અને તત્વમાં માત્ર 'માલ' અને/અથવા 'જમીન' પરનો જ કર છે.

સામાવાળા–યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા (ભારત સંઘ) એ એવી દલીલ કરી હતી કે મંડપ–કીપરો પરનો સર્વિસ ટેક્સ એ કોઈપણ સત્તાવાર, સામાજિક કે વ્યાવસાયિક સમારંભનું આયોજન કરવા માટે મંડપના કામચલાઉ ઉપયોગની

મંજૂરી આપવા બદલ મેળવેલા અવેજ પરનો કર છે અને તે બંધારણની સાતમી અનુસૂચિની યાદી ૨ ની પ્રવિષ્ટિ ૧૮, ૪૯ અને ૫૪ હેઠળ રાજ્યના વિષયો એવા "માલ" અને/અથવા "જમીન" પરનો કર નથી અને તે યાદી ૧ ની પ્રવિષ્ટિ ૯૭ હેઠળ સંઘ સંસદની અવશિષ્ટ સત્તા હેઠળ સંપૂર્ણપણે આવરી લેવાયેલ છે; કેટરર તરીકે મંડપ–કીપર દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવતી સેવા કરપાત્ર છે અને તેના દ્વારા કરવામાં આવતો ખોરાક કે પીણાં વગેરેનો પુરવઠો કરપાત્ર નથી અને તેથી તે સ્પષ્ટ છે કે મંડપ–કીપરો પર સર્વિસ ટેક્સ લાદવો તે યાદી ૨ ની પ્રવિષ્ટિ ૫૪ હેઠળ આવરી લેવાતો નથી; અને એ વાત સાચી નથી કે ફેડરેશન ઓફ હોટેલ એન્ડ રેસ્ટોરન્ટ વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા ના કેસમાં આ કોર્ટ દ્વારા અનુચ્છેદ ૩૬૬(૨૯એ)(એફ) ની વિચારણા કરવામાં આવી ન હતી તથા હાઇકોર્ટે સેવાના પાસા અને પુરવઠાના પાસા વચ્ચે ભેદ પાડ્યો ન હતો.

અપીલ ફગાવી દેતાં, કોર્ટે ઠરાવ્યું:

૧.૧. જમીન પરનો કર બનવા માટે, તે સીધો જમીન પરનો કર હોવો જોઈએ અને બંધારણની સાતમી અનુસૂચિની યાદી ૨ ની પ્રવિષ્ટિ ૪૯ ના કારણે માત્ર રાજ્ય સરકાર જ આવો કર લાદવા સક્ષમ છે. નાણાકીય અધિનિયમ, ૧૯૯૪ ની કલમો ૬૫, ૬૬ અને ૬૭ હેઠળ મંડપના ઉપયોગના સંબંધમાં મંડપ–કીપર દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવતી સેવાઓ પર લાદવામાં આવેલો સર્વિસ ટેક્સ એ જમીન પરનો કર બનતો નથી પરંતુ જમીનમાંથી થતી આવક પરનો કર છે અને તેથી રાજ્ય સરકાર આવો કર લાદવા સક્ષમ નથી. વધુમાં, જો

અનુસૂચિની યાદી ૨ અને યાદી ૩ માં એવી કોઈ પ્રવિષ્ટિ ન મળે જે લાદવામાં આવેલા કરને આવરી શકે, તો સંસદ અવશિષ્ટ સત્તાઓ હેઠળ તેમ કરવા સક્ષમ છે. આથી બંધારણની સાતમી અનુસૂચિની યાદી ૧ ની અવશિષ્ટ પ્રવિષ્ટિ ૯૭ હેઠળ સંસદ દ્વારા આ સર્વિસ ટેક્સ લાગુ કરવામાં આવ્યો છે. *[૧૮૬–એફ–એચ; ૧૮૭–એ,–ડી]*

ઇન્ડિયા સિમેન્ટ લિમિટેડ અને અન્ય વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ તમિલનાડુ અને અન્ય, [૧૯૯૦] ૧ એસસીસી ૧૨, પર આધાર રાખવામાં આવ્યો. ૨.૧. તે સુસ્થાપિત છે કે કરને માલના વેચાણ પરનો કર બનવા માટે, તે કરારના કાયદામાં વેચાણના સ્થાપિત ખ્યાલ મુજબ અથવા વધુ સ્પષ્ટ રીતે માલ વેચાણ અધિનિયમ, ૧૯૩૦ મુજબ વેચાણ બનવું જોઈએ. ધારાસભા વેચાણની વ્યાખ્યાને એટલી વિસ્તૃત ન કરી શકે જેથી કાયદા મુજબ વેચાણ ન હોય તેવા વ્યવહારોને કરવેરાના દાયરામાં લાવી શકાય. અનુચ્છેદ ૩૬૬(૨૯એ)(એફ) માત્ર રાજ્યને કોઈપણ રીતે કરવામાં આવતા ખોરાક અને પીણાંના પુરવઠા પર કર લાદવાની મંજૂરી આપે છે. તે વૈચારિક રીતે કે અન્યથા સેવાઓના પુરવઠાને માલના વેચાણ અને ખરીદીની વ્યાખ્યામાં સમાવિષ્ટ કરતું નથી: [૧૮૭–ઈ–એફ; ૧૮૮–એ–સી]

મેસર્સ જે.કે. જ્યુટ મિલ્સ કંપની લિમિટેડ વિરુદ્ધ ધ સ્ટેટ ઓફ યુ.પી. અને અન્ય, (૧૯૬૨) ૨ એસસીઆર ૧; મેસર્સ ગેનન ડંકર્લી એન્ડ કંપની અને અન્ય વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ રાજસ્થાન અને અન્ય, [૧૯૯૩] ૧ એસસીસી ૩૬૪;

ધ સ્ટેટ ઓફ મદ્રાસ વિરુદ્ધ ગેનન ડંકર્લી એન્ડ કંપની (મદ્રાસ) લિમિટેડ, (૧૯૫૯) એસસીઆર ૩૭૯; ધ સેલ્સ ટેક્સ ઓફિસર, પીલીભીત વિરુદ્ધ મેસર્સ બુદ્ધ પ્રકાશ જય પ્રકાશ, [૧૯૫૫] ૧ એસસીઆર ૨૪૩ અને મેસર્સ જ્યોર્જ ઓક્સ (પી) લિમિટેડ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ મદ્રાસ, (૧૯૬૨) ૨ એસસીઆર ૫૭૦, નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો.

૨.૨. નાણાકીય અધિનિયમ, ૧૯૯૪ ની કલમ ૬૫(૧૯) મુજબ, મંડપ એટલે મિલકત હસ્તાંતરણ અધિનિયમ, ૧૮૮૨ ની કલમ ૩ માં વ્યાખ્યાયિત કર્યા મુજબની કોઈપણ સ્થાવર મિલકત અને તેમાં કોઈપણ સત્તાવાર, સામાજિક કે વ્યાવસાયિક સમારંભનું આયોજન કરવા માટે અવેજ લઈ ભાડે આપવામાં આવતા કોઈપણ ફર્નિચર, ફિક્સચર, લાઈટ ફિટિંગ્સ અને ફ્લોર કવરિંગ્સનો સમાવેશ થાય છે. મંડપ–કીપરો મંડપના કામચલાઉ ઉપયોગની મંજૂરી આપવાની સેવા પૂરી પાડવા ઉપરાંત, વિવિધ પ્રકારની સેવાઓ પૂરી પાડે છે જેના દ્વારા સમારંભ જરૂરી પ્રભાવ અને યોગ્ય વાતાવરણ સાથે સંપન્ન થાય છે. મંડપ–કીપરની સેવાઓને માલ અથવા મિલકતના ઉપયોગના અધિકારના હાયર પરચેઝ (ભાડા ખરીદ) કરાર તરીકે સંભવતઃ ગણાવી શકાય નહીં, પરંતુ તે વ્યાવસાયિક સેવાઓ છે જેને પૂરી પાડવાની ક્ષમતા અને સાધનો તેના અનુભવના આધારે માત્ર તેની પાસે જ છે. તેવી જ રીતે આઉટડોર કેટરર્સ દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવતી સેવા એ રેસ્ટોરન્ટ અથવા હોટેલમાં પૂરી પાડવામાં આવતી સેવા કરતાં સ્પષ્ટપણે અલગ છે, કેમ કે આઉટડોર કેટરિંગ સેવાના કિસ્સામાં ગ્રાહક સમય પસંદ કરવા માટે સ્વતંત્ર છે અને કેટરરને ચૂકવવાપાત્ર કિંમત સહિત

કેટરિંગ સેવાના દરેક ઘટક અંગે વાટાઘાટો કરે છે. આવી કેટરિંગ સેવાઓમાં જે વ્યક્તિઓ ભાગ લે છે અને સેવાનો લાભ મેળવે છે તેઓ વપરાશ માટે પૂરા પાડવામાં આવતા ખોરાકની ગુણવત્તા કરતાં સેવાની રીતભાતને વધુ મહત્વ આપે છે. તેમાં ગ્રાહકને પૂરી પાડવામાં આવતી વ્યક્તિગત સેવાનું તત્વ રહેલું છે. સ્પષ્ટપણે આઉટડોર કેટરિંગના કિસ્સામાં સેવાનું તત્વ વધુ વજનદાર, દૃશ્યમાન અને પ્રબળ છે. જોકે મંડપના ઉપયોગના સંબંધમાં સેવાઓ માટે તેમજ કેટરિંગના શુલ્ક પેટે મંડપ–કીપર દ્વારા વસૂલવામાં આવતી કુલ રકમ પર સર્વિસ ટેક્સ લાદવાપાત્ર છે, તેમ છતાં સરકારે મંડપ–કીપર દ્વારા ગ્રાહક પાસેથી વસૂલવામાં આવતી કુલ રકમના માત્ર ૬૦% પર જ તે વસૂલ કરવાનો નિર્ણય કર્યો છે. (૧૯૧–ઈ–એચ; ૧૯૨–એ–ઈ) એડિશન એડવર્ટાઇઝિંગ વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા, (૧૯૯૮) ૯૮ ઈ.એલ.ટી. ૧૪, નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો. ૨.૩. સદરહુ સેવામાં સંકળાયેલા માલના વેચાણ પર કર લાદી શકાય છે તે હકીકતનો અર્થ એવો નથી કે કેટરિંગના સેવાના પાસા પર સર્વિસ ટેક્સ લાદી શકાતો નથી. હાઇકોર્ટે ફેડરેશન ઓફ હોટેલ એન્ડ રેસ્ટોરન્ટ વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા કેસ પર અને વિશેષ કરીને પાસાના સિદ્ધાંત પર યોગ્ય રીતે આધાર રાખ્યો હતો અને હાઇકોર્ટે સેવાના પાસાને ખોરાક અને પીણાંના પુરવઠાના પાસાથી અલગ પાડ્યો ન હતો તેવી રજૂઆત સ્વીકારી શકાય તેમ નથી. [૧૮૮–ડી, ઇ, એફ] ફેડરેશન ઓફ હોટેલ એન્ડ રેસ્ટોરન્ટ વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય, એઆઈઆર (૧૯૯૦) એસસી ૧૬૩૭, પર આધાર રાખવામાં આવ્યો. ૨.૪. તે સુસ્થાપિત છે કે કરવેરાનું માપ કરવેરાના સ્વરૂપને અસર કરી શકતું નથી અને

તેથી, સર્વિસ ટેક્સ કેટરિંગ માટેના કુલ શુલ્કની ટકાવારી તરીકે લાદવામાં આવ્યો છે તે હકીકત સંસદની વૈધાનિક સક્ષમતાને બદલી કે અસર કરી શકતી નથી અને તે હકીકત નાણાકીય અધિનિયમમાં સમાવિષ્ટ કરપાત્ર સેવાની વ્યાખ્યા હેઠળ મંડપ–કીપરો દ્વારા વાસ્તવમાં કોઈ સેવાઓ ઉપલબ્ધ કરાવવામાં આવી છે કે નહીં તેના પર પણ નિર્ભર નથી. આપેલ કેસમાં કરપાત્ર સેવાઓ પૂરી પાડવામાં આવી છે કે નહીં તે કાયદાના અર્થઘટન અને કાયદાની જોગવાઈઓ હેઠળ ન્યાયનિર્ણયનો વિષય છે અને તે કાયદાની કાયદેસરતા અને/અથવા સંસદની વૈધાનિક સક્ષમતાને અસર કરતો નથી. વાસ્તવમાં જ્યાં સુધી મંડપ–કીપરોનો સંબંધ છે ત્યાં સુધી કરપાત્ર સેવાઓની વ્યાખ્યામાં સેવાઓની વિશાળ શ્રેણીનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે. સદરહુ વ્યાખ્યામાં "કોઈપણ રીતે મંડપના ઉપયોગના સંબંધમાં" પૂરી પાડવામાં આવતી સેવાઓનો સમાવેશ થાય છે અને તેમાં "આવા ઉપયોગના સંબંધમાં ગ્રાહકને પૂરી પાડવામાં આવતી સુવિધાઓ" તેમજ "કેટરર તરીકે પૂરી પાડવામાં આવતી સેવાઓ" નો પણ સમાવેશ થાય છે. તેથી, નાણાકીય અધિનિયમ, ૧૯૯૪ ની કલમ ૬૫(૪૧)(પી) હેઠળ વ્યાખ્યાયિત કરપાત્ર સેવાઓમાં કોઈપણ સત્તાવાર, સામાજિક કે વ્યાવસાયિક સમારંભોના આયોજન માટે માત્ર કામચલાઉ ધોરણે પરિસર પૂરો પાડવાનો જ નહીં, પરંતુ તેના સંબંધમાં પૂરી પાડવામાં આવતી અન્ય સુવિધાઓનો પણ સમાવેશ થઈ શકે છે. (૧૮૮–એફ–એચ; ૧૮૯–એ–બી)

મેસર્સ ડોયપેક સિસ્ટમ્સ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય, (૧૯૮૮) ૨ એસસીસી ૨૯૯; રેણુસાગર પાવર કંપની લિમિટેડ

વિરુદ્ધ જનરલ ઇલેક્ટ્રિક કંપની અને અન્ય, [૧૯૮૪] ૪ એસસીસી ૬૭૯; થિસેન સ્ટાહલયુનિયન જીએમબીએચ વિરુદ્ધ સ્ટીલ ઓથોરિટી ઓફ ઇન્ડિયા લિમિટેડ, [૧૯૯૯] ૯ એસસીસી ૩૩૪ અને રિજનલ ડિરેક્ટર, એમ્પ્લોઇઝ સ્ટેટ ઇન્સ્યોરન્સ કોર્પોરેશન વિરુદ્ધ હાઇ લેન્ડ કોફી વર્ક્સ ઓફ પી.એફ.એક્સ. સાલ્દાન્હા એન્ડ સન્સ અને અન્ય, (૧૯૯૧) ૩ એસસીસી ૬૧૭, નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો.

૨.૫. તે સુસ્થાપિત છે કે કરવેરા કાયદાની બાબતોમાં, કોર્ટ કરવેરા માટેના વિષયો અને દરો પસંદ કરવા માટે વધુ મોકળાશ આપે છે અને તે સંબંધમાં વ્યાપક વિવેકબુદ્ધિ ધરાવે છે. તેથી, જ્યાં સુધી બંધારણમાં સમાવિષ્ટ કોઈપણ ચોક્કસ પ્રતિબંધનું ઉલ્લંઘન થતું ન હોય ત્યાં સુધી, કોઈ ચોક્કસ પ્રકારની સેવા પર સર્વિસ ટેક્સ લાદવાને એવા આધાર પર રદબાતલ કરી શકાય નહીં કે તે "સેવા" શબ્દની સામાન્ય સમજને અનુરૂપ નથી. (૧૯૧–એ–સી)

મફતલાલ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડ અને અન્ય વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય, (૧૯૯૭) ૫ એસસીસી ૫૩૬, નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો.

• ૨.૬. અન્ય સેવાઓ સાથે કે તેના વિના મંડપ તરીકે ઉપયોગમાં લેવાના ચોક્કસ હેતુ માટે થોડા કલાકોના સમયગાળા માટે પરિસર ઉપલબ્ધ કરાવવું તે પોતે જ એક સેવા ગણાશે અને તેને અન્ય કોઈપણ પ્રકારના કાનૂની ખ્યાલ તરીકે વર્ગીકૃત કરી શકાય નહીં. તેમાં ચોક્કસપણે જંગમ મિલકતનું હસ્તાંતરણ સામેલ નથી કે તેમાં કોઈપણ પ્રકારની મિલકતનું હસ્તાંતરણ સામેલ

નથી

જે મિલકત હસ્તાંતરણ અધિનિયમ હેઠળ અથવા અન્યથા કાયદામાં માન્ય હોય અને તેને માત્ર સેવા તરીકે જ વર્ગીકૃત કરી શકાય છે. (૧૯૧–ડી–ઈ) ૨.૭. મંડપ–કીપરો અને આઉટડોર કેટરર્સ દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવતી સેવાઓ પરનો કર એ મુખ્ય સાર અને તત્વમાં સેવાઓ પરનો કર છે અને તે માલના વેચાણ કે ભાડા ખરીદ (હાયર પરચેઝ) ના સ્વરૂપનો નથી. આ સર્વિસ ટેક્સનું સ્વરૂપ અને લક્ષણ એ હકીકત પરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે મંડપ–કીપર અને તેના ગ્રાહક વચ્ચેનો વ્યવહાર ચોક્કસપણે માલના વેચાણ કે ભાડા ખરીદના સ્વરૂપનો નથી. તે અનિવાર્યપણે સેવા પૂરી પાડવાનો વ્યવહાર છે. વાસ્તવમાં આવી પરિસ્થિતિઓમાં ખોરાક પૂરો પાડવા કરતાં પૂરી પાડવામાં આવતી સેવાની રીતભાત વધુ પ્રબળ બની જાય છે, જે સેવાના પાસાની સર્વોચ્ચતાનો એક ચોક્કસ નિર્દેશક છે. ધારાસભાએ પોતાની વિવેકબુદ્ધિથી સદરહુ સર્વોચ્ચતા ધ્યાને લીધી અને પરોક્ષ કર વસૂલવા માટેના એક સંભવિત ક્ષેત્ર તરીકે તેને ઓળખી કાઢ્યું. આવો કર લાદવાની સત્તા સાતમી અનુસૂચિની યાદી ૧ ની પ્રવિષ્ટિ ૯૭ માં જોઈ શકાય છે. [૧૯૩–એ–સી; ૧૯૩–એફ]

લઘુ ઉદ્યોગ ભારતી વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા, (૧૯૯૯) ૧૧૨ ઈ.એલ.ટી. ૩૬૫,

નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો.

દીવાની અપીલીય અધિકારક્ષેત્ર: દીવાની અપીલ નં. ૨૭૨૭/૨૦૦૨.

મદ્રાસ હાઇકોર્ટના રિટ પિટિશન નં. ૧૬૧૭/૧૯૯૮ માં તારીખ ૩૦.૦૪.૨૦૦૧ ના ચુકાદા અને હુકમ સામે. અપીલકર્તા તરફથી મોહન પરાશરન અને કૃષ્ણમૂર્તિ સ્વામી.

સામાવાળાઓ તરફથી જયદીપ ગુપ્તા, કે.સી. કૌશિક અને ક્રિષ્ન વેણુગોપાલ ઉપસ્થિત રહ્યા.

કોર્ટનો ચુકાદો નીચે મુજબ અપાયેલ,

ન્યાયમૂર્તિ ડૉ. એ.આર. લક્ષ્મણન: પ્રસ્તુત અપીલ મદ્રાસ ખાતેની ન્યાયિક હાઇકોર્ટ દ્વારા રિટ પિટિશન નં. ૧૬૧૭/૧૯૯૮ માં પસાર કરાયેલા તારીખ ૩૦.૦૪.૨૦૦૧ ના ચુકાદા અને હુકમ સામે કરવામાં આવી છે, જેના દ્વારા મદ્રાસ હાઇકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચે અપીલકર્તા–એસોસિએશનની રિટ અરજી ફગાવી દીધી હતી અને નાણાકીય અધિનિયમ, ૧૯૯૪ ની કલમો ૬૬, ૬૭(ઓ) તથા સર્વિસ ટેક્સ નિયમો, ૧૯૯૪ ના નિયમ ૨(૧)(ડી)(ix) અને કલ્યાણ મંડપમો તથા મંડપ–કીપરો સંબંધિત અન્ય જોગવાઈઓને ભારતના બંધારણની સત્તાની અંદર હોવાનું ઠરાવ્યું હતું.

અપીલકર્તા એ ૧૯૯૨ ના નોંધણી નં. ૫૧૩ ધરાવતું વિવિધ કલ્યાણ મંડપમોનું એક એસોસિએશન છે. અપીલકર્તા–એસોસિએશનની રચના નીચે મુજબના હેતુ માટે કરવામાં આવી છે કે જેથી

મદ્રાસ શહેરમાં અને તમિલનાડુ રાજ્યમાં અન્યત્ર આવેલા કલ્યાણ

મંડપમોના માલિકોના હિતોનું રક્ષણ કરી શકાય. કલ્યાણ મંડપમોના માલિકો/મંડપ–કીપરો ગ્રાહકોને મંડપો/પરિસર ભાડે આપે છે. કલ્યાણ મંડપો ભાડે આપવા ઉપરાંત, મંડપ–કીપરો તેમના ગ્રાહકોને કેટરિંગ, વીજળી, પાણી વગેરે જેવી અન્ય સુવિધાઓ પણ પૂરી પાડે છે.

ભારતમાં નાણાકીય અધિનિયમ, ૧૯૯૪ દ્વારા સર્વિસ ટેક્સ દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો. સર્વિસ ટેક્સ સંસદ દ્વારા તેની અવશિષ્ટ સત્તા હેઠળની પ્રવિષ્ટિ એટલે કે ભારતના બંધારણની સાતમી અનુસૂચિની યાદી ૧ ની પ્રવિષ્ટિ ૯૭ હેઠળ ઘડવામાં આવ્યો છે. સર્વિસ ટેક્સની જોગવાઈઓ નીચે મુજબની યોજના ધરાવે છે.

(૧) અધિનિયમની કલમ ૬૫ કરપાત્ર સેવાઓની જોગવાઈ કરે છે; (૨) અધિનિયમની કલમ ૬૬ સરકાર માટે 'સર્વિસ ટેક્સ વસૂલવા માટે જવાબદાર વ્યક્તિ' તરીકે નિર્દિષ્ટ કરાયેલી વ્યક્તિ દ્વારા સર્વિસ ટેક્સ વસૂલવાની જોગવાઈ કરે છે;

(૩) અધિનિયમની કલમ ૬૭ કરપાત્ર સેવાનું મૂલ્ય નક્કી કરવાની જોગવાઈ કરે છે કે જેના પર ૫% સર્વિસ ટેક્સ લાદવાનો રહેશે, અને (૪) અધિનિયમની કલમ ૬૮ સર્વિસ ટેક્સની વસૂલાત અને ચુકવણીની કાર્યપદ્ધતિ માટેની જોગવાઈ કરે છે.

સર્વિસ ટેક્સ એ એક પરોક્ષ કર છે અને તે સદરહુ હેતુ માટે ભારત સરકાર દ્વારા અધિસૂચિત કરવામાં આવેલી તમામ સેવાઓ પર ચૂકવવાનો રહે છે. સદરહુ

કર સેવા પર છે અને સેવા પૂરી પાડનાર પર નથી. જોકે, સર્વિસ ટેક્સ નિયમો, ૧૯૯૪ ના નિયમ ૨(૧)(ડી)(ix) સાથે વંચાણે લેતાં નાણાકીય અધિનિયમ, ૧૯૯૭ દ્વારા સુધાર્યા મુજબના નાણાકીય અધિનિયમ, ૧૯૯૪ ની કલમ ૬૮ હેઠળ, સેવા પૂરી પાડનાર (પ્રસ્તુત કેસમાં મંડપ–કીપર) તેની સેવાઓનો લાભ લેતા ગ્રાહક પાસેથી કર વસૂલ કરે તેવી અપેક્ષા રાખવામાં આવે છે.

૧૯૯૭ માં, સેવા ક્ષેત્રના વ્યાપને વિસ્તૃત કરવાનો પ્રસ્તાવ મૂકવામાં આવ્યો હતો અને અનેક સેવાઓને સર્વિસ ટેક્સને પાત્ર બનાવવાની માંગ કરવામાં આવી હતી. અન્ય સેવાઓ ઉપરાંત, નાણાકીય અધિનિયમ, ૧૯૯૭ ના પ્રકરણ ૬ દ્વારા મંડપ–કીપરો દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવતી સેવાઓને સર્વિસ ટેક્સને પાત્ર બનાવવામાં આવી હતી.

સરકારને સર્વિસ ટેક્સની પોતાની જાળ વિસ્તૃત કરવા માટે સક્ષમ બનાવવા હેતુસર, અમુક ફેરફારો

નાણાકીય અધિનિયમ, ૧૯૯૪ માં કરવા માટે માંગવામાં આવ્યા હતા.

નાણાકીય અધિનિયમ, ૧૯૯૪ ની કલમ ૬૫ માં નવા ખંડો ઉમેરવામાં આવ્યા હતા. હાલની અપીલના હેતુઓ માટે જે ખંડો સુસંગત છે તે નીચે પુનઃ રજૂ કરવામાં આવે છે :–

"(૧૦) 'કેટરર' એટલે એવી કોઈપણ વ્યક્તિ કે જે કોઈપણ હેતુ અથવા પ્રસંગ માટે પ્રત્યક્ષ કે પરોક્ષ રીતે કોઈપણ ખોરાક, ખાદ્ય બનાવટો, આલ્કોહોલિક

અથવા બિન–આલ્કોહોલિક પીણાં અથવા ક્રોકરી અને સમાન વસ્તુઓ કે સાધન–સામગ્રી પૂરી પાડે છે;

(૧૯) 'મંડપ' એટલે મિલકત હસ્તાંતરણ અધિનિયમ, ૧૮૮૨ ની કલમ ૩ માં વ્યાખ્યાયિત કર્યા મુજબની કોઈપણ સ્થાવર મિલકત અને તેમાં કોઈપણ સત્તાવાર, સામાજિક અથવા વ્યાપારી સમારંભનું આયોજન કરવા માટે અવેજ બદલ ભાડે આપવામાં આવેલા તેમાંના કોઈપણ ફર્નિચર, ફિક્સર, લાઇટ ફિટિંગ્સ અને ફ્લોર કવરિંગ્સનો સમાવેશ થાય છે;

(૨૦) 'મંડપ–કીપર' એટલે એવી વ્યક્તિ કે જે કોઈપણ સત્તાવાર, સામાજિક અથવા વ્યાપારી સમારંભનું આયોજન કરવા માટે અવેજ બદલ મંડપનો કામચલાઉ કબજો ભોગવવા દે છે."

નાણાકીય અધિનિયમ, ૧૯૯૪ ની કલમ ૬૫ ના ખંડ (૪૧) માં કેટલીક પેટા–કલમો ઉમેરવામાં આવી હતી અને જ્યાં સુધી તે આ અપીલ સાથે સુસંગત છે, ત્યાં સુધી તે નીચે પુનઃ રજૂ કરવામાં આવે છે :–

"(૪૧) (પી) 'કરપાત્ર સેવા' એટલે મંડપના કોઈપણ રીતે થતા ઉપયોગના સંબંધમાં મંડપ–કીપર દ્વારા ગ્રાહકને પૂરી પાડવામાં આવતી કોઈપણ સેવા, જેમાં આવા ઉપયોગના સંબંધમાં ગ્રાહકને પૂરી પાડવામાં આવતી સુવિધાઓ અને તેમજ કેટરર તરીકે આપવામાં આવતી સેવાઓ, જો કોઈ હોય તો, તેનો પણ સમાવેશ થાય છે."

અહીં એ ઉલ્લેખ કરવો પ્રસ્તુત છે કે કલમ ૬૫ ની કેટલીક પેટા–કલમોને ૧૯૯૮ ના નાણાકીય અધિનિયમ ૨ દ્વારા પુનઃ ક્રમાંકિત કરવામાં આવી હતી, જે તારીખ ૧૬.૧૦.૧૯૯૮ થી અમલમાં આવ્યો હતો. કલમ ૬૫(૧૯) ને કલમ ૬૫(૨૨) તરીકે પુનઃ ક્રમાંકિત કરવામાં આવી હતી, જ્યારે કલમ ૬૫(૨૦) ને કલમ ૬૫(૨૩) તરીકે પુનઃ ક્રમાંકિત કરવામાં આવી હતી. કલમ ૬૫(૪૧) (પી) ને કલમ ૬૫(૪૮)(એમ) તરીકે પુનઃ ક્રમાંકિત કરવામાં આવી હતી. જોકે, ૧૯૯૮ ના નાણાકીય અધિનિયમ દ્વારા માત્ર ક્રમાંકો જ બદલવામાં આવ્યા હતા અને જોગવાઈઓની ભાષા યથાવત રહી હતી. નાણાકીય અધિનિયમ, ૧૯૯૪ ની કલમ ૬૬ ને નવી કલમ દ્વારા બદલવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો હતો જે નીચે મુજબ પુનઃ રજૂ કરવામાં આવી છે :–

"કલમ ૬૬(૧) – આ પ્રકરણના પ્રારંભથી અને તે તારીખથી, કલમ ૬૫ ના ખંડ (૪૧) ના પેટા–ખંડ (એ), (બી) અને (ડી) માં ઉલ્લેખિત કરપાત્ર સેવાઓના મૂલ્યના ૫% ના દરે એક કર (જે હવે પછી સર્વિસ ટેક્સ તરીકે ઉલ્લેખિત છે) લાદવામાં આવશે, જે સર્વિસ ટેક્સ વસૂલવા માટે જવાબદાર વ્યક્તિ દ્વારા કોઈપણ વ્યક્તિને પૂરી પાડવામાં આવે છે.

(૨) ૧૯૯૬ ના નાણાકીય અધિનિયમ (નં. ૨) ની કલમ ૮૫ હેઠળ અધિસૂચિત તારીખથી અમલી બને તે રીતે, પેટા–ખંડ (સી), (ઈ) એચ માં દર્શાવેલ કરપાત્ર સેવાઓના મૂલ્યના પાંચ ટકાના દરે સર્વિસ ટેક્સ લાદવામાં આવશે

ડબલ્યુ' આઈ

અને કલમ ૬૫ ના ખંડ (૪૧) ના (ટી) માં દર્શાવેલ સેવાઓ, જે સર્વિસ ટેક્સ વસૂલવા માટે જવાબદાર વ્યક્તિ દ્વારા કોઈપણ વ્યક્તિને પૂરી પાડવામાં આવે છે.

(૩) ૧૯૯૭ ના નાણાકીય અધિનિયમની કલમ ૮૪ હેઠળ અધિસૂચિત તારીખથી અમલમાં આવે તે રીતે, પેટા–ખંડોમાં ઉલ્લેખિત કરપાત્ર સેવાના મૂલ્યના પાંચ ટકાના દરે એક સર્વિસ ટેક્સ લાદવામાં આવશે. કલમ ૬૫ ના ખંડ (૪૧) ના (જી)(એચ)(આઈ)(જે)(કે)(એલ)(એમ)(એન)(ઓ)(પી)(એલ) અને (૪), જે સર્વિસ ટેક્સ વસૂલવા માટે જવાબદાર વ્યક્તિ દ્વારા કોઈપણ વ્યક્તિને પૂરી પાડવામાં આવે છે."

નાણાકીય અધિનિયમ, ૧૯૯૪ ની કલમ ૬૭ માં પણ ફેરફારો કરવામાં આવ્યા હતા. કલમ ૬૭ ની સંબંધિત પેટા–કલમ (આઈ) જે હાલની અપીલના હેતુ માટે સુસંગત છે તે નીચે પુનઃ રજૂ કરવામાં આવે છે: "૬૭. સર્વિસ ટેક્સ વસૂલવા માટે કરપાત્ર સેવાઓનું મૂલ્યાંકન.– આ પ્રકરણના હેતુઓ માટે, કરપાત્ર સેવાઓનું મૂલ્ય,–

(આઈ) મંડપ–કીપર દ્વારા ગ્રાહકને પૂરી પાડવામાં આવતી સેવાના સંબંધમાં, આવા ઉપયોગના સંબંધમાં ગ્રાહકને પૂરી પાડવામાં આવતી સુવિધાઓ અને તેમજ કેટરિંગ માટેના ચાર્જીસ, જો કોઈ હોય તો, તે સહિત મંડપના ઉપયોગ માટે આવા કીપર દ્વારા ગ્રાહક પાસેથી વસૂલવામાં આવેલી કુલ રકમ રહેશે."

કેન્દ્ર સરકારે નાણાકીય અધિનિયમ, ૧૯૯૪ ની કલમ ૯૩ દ્વારા તેને આપવામાં આવેલી સત્તાનો ઉપયોગ કરીને તારીખ ૨૬.૦૬.૧૯૯૭ નું એક જાહેરનામું બહાર પાડ્યું હતું. સદરહુ જાહેરનામા હેઠળ, કેન્દ્ર સરકારે મંડપના ઉપયોગ માટે જેમાં આવા ઉપયોગના સંબંધમાં ગ્રાહકોને પૂરી પાડવામાં આવતી સુવિધાઓ અને અમુક ચાર્જીસનો પણ સમાવેશ થાય છે તેના પેટે મંડપ–કીપર દ્વારા ગ્રાહક પાસેથી વસૂલવામાં આવેલી કુલ રકમના ૬૦% પર ગણતરી કરવામાં આવતી સર્વિસ ટેક્સની રકમ કરતાં વધુ હોય તેવી મંડપ–કીપર પર લાદવાપાત્ર સર્વિસ ટેક્સની રકમમાંથી મુક્તિ આપી હતી. સદરહુ જાહેરનામામાં એવી પણ જોગવાઈ કરવામાં આવી હતી કે આ મુક્તિ માત્ર એવા કેસોમાં જ લાગુ પડશે જ્યાં મંડપ–કીપર્સ કેટરિંગ સેવાઓ એટલે કે ખોરાક અને પીણાં પણ પૂરા પાડતા હોય અને આ હેતુ માટે આપવામાં આવેલ બિલ દર્શાવતું હોય કે તેમાં કેટરિંગ સેવાઓના ચાર્જીસનો સમાવેશ થાય છે. સદરહુ જાહેરનામું તારીખ ૦૧.૦૭.૧૯૯૭ ના રોજ અમલમાં આવ્યું હતું.

નાણાકીય અધિનિયમ, ૧૯૯૪ ની કલમ ૮૮ દ્વારા તેને આપવામાં આવેલી સત્તાનો ઉપયોગ કરીને, કેન્દ્ર સરકારે જાહેરનામું નં. ૧૯/૯૭ બહાર પાડ્યું હતું, જેના દ્વારા કેન્દ્ર સરકારે ૧ લી જુલાઈ, ૧૯૯૭ ના દિવસને એવી તારીખ તરીકે નિયત કર્યો હતો કે જે તારીખથી નાણાકીય અધિનિયમ, ૧૯૯૪ ની કલમ ૬૫ ના ખંડ (૧૫) ના પેટા–ખંડ (આઈ) અને (પી) માં નિર્દિષ્ટ કરાયેલી કરપાત્ર સેવાઓ પરનો સર્વિસ ટેક્સ અમલમાં આવશે.

સદરહુ જાહેરનામાના આધારે, સેન્ટ્રલ એક્સાઇઝ, સર્વિસ ટેક્સના કમિશનરે તારીખ ૦૧.૦૭.૧૯૯૭ ની ટ્રેડ નોટિસ નં. ૯/૯૭ દ્વારા તમામ સંબંધિત વ્યક્તિઓને જાણ કરી હતી કે નાણાકીય અધિનિયમ, ૧૯૯૪ ની કલમ ૬૫ ના ખંડ (૧૯) મુજબ 'મંડપ' એટલે મિલકત હસ્તાંતરણ અધિનિયમ, ૧૮૮૨ ની કલમ ૩ માં વ્યાખ્યાયિત કર્યા મુજબની કોઈપણ સ્થાવર મિલકત અને તેમાં કોઈપણ સત્તાવાર, સામાજિક અથવા વ્યાપારી સમારંભનું આયોજન કરવા માટે અવેજ બદલ ભાડે આપવામાં આવેલા તેમાંના કોઈપણ ફર્નિચર, ફિક્સર, લાઇટ ફિટિંગ્સ અને ફ્લોર કવરિંગ્સનો સમાવેશ થાય છે. વેપાર નોટિસમાં વધુમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે સદરહુ નોટિસનો વ્યાપ ઘણો વિસ્તૃત હતો અને તેના દાયરામાં કલ્યાણ મંડપ, મેરેજ હોલ, બેન્ક્વેટ હોલ, કોન્ફરન્સ હોલ વગેરે જેવા સ્થળોનો સમાવેશ થતો હતો તેમજ આવી કોઈપણ સુવિધાઓ પૂરી પાડતી હોટલો અને રેસ્ટોરાંનો પણ સર્વિસ ટેક્સના દાયરામાં સમાવેશ કરવામાં આવશે.

સદરહુ નોટિસમાં એવો પણ ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો હતો કે જ્યાં કોઈ મંડપ–કીપર મંડપ ભાડે આપવા ઉપરાંત કેટરિંગ સેવાઓ એટલે કે ખોરાક પૂરો પાડતો હોય અને ખોરાક પૂરો પાડવા માટે ગ્રાહક પાસેથી ચાર્જ વસૂલતો હોય, ત્યાં આવા કેસોમાં બિલની કુલ રકમના ૬૦% પર સર્વિસ ટેક્સ લાદવામાં આવશે.

અપીલકર્તા–એસોસિએશને સામાવાળા નં. ૨ સમક્ષ તારીખ

૨૯.૦૩.૧૯૯૭ અને ૦૯.૦૬.૧૯૯૭ ના રોજ રજૂઆતો સુપરત કરીને સદરહુ જાહેરનામાના પરિણામે ઉપસ્થિત થઈ શકે તેવી વિવિધ સમસ્યાઓ અને ગૂંચવણોની વિગતવાર માહિતી આપી હતી અને નાણાકીય અધિનિયમ હેઠળ મંડપ–કીપર્સનો સમાવેશ કરવાનું ટાળવા વિનંતી કરી હતી. જોકે સદરહુ રજૂઆતોની સામાવાળા નં. ૨ દ્વારા વિધિવત પહોંચ આપવામાં આવી હોવા છતાં, તેનો કોઈ પ્રત્યુત્તર આપવામાં આવ્યો ન હતો.

તારીખ ૦૪.૦૨.૧૯૯૮ ના રોજ, અપીલકર્તાએ નાણાકીય અધિનિયમ, ૧૯૯૭ માં મંડપ–કીપર્સ સંબંધિત જોગવાઈઓને પડકારતી રિટ પિટિશન નં. ૧૬૧૭ / ૧૯૯૮ દાખલ કરી હતી, જેના દ્વારા મંડપ–કીપર્સને સર્વિસ ટેક્સના દાયરામાં લાવવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો હતો.

રિટ પિટિશનમાં કરવામાં આવેલી અરજ નીચે મુજબ છે :–

"એવી અરજ કરવામાં આવે છે કે આ અદાલત જાહેર કરનારી રિટ અથવા જાહેર કરનારી રિટના સ્વરૂપમાં અન્ય કોઈપણ યોગ્ય રિટ, હુકમ અથવા નિર્દેશ જારી કરીને એવું જાહેર કરવાની કૃપા કરે કે નાણાકીય અધિનિયમ, ૧૯૯૪ ના પ્રકરણ ૫ ની જોગવાઈઓ અને ખાસ કરીને કલમો ૬૬, ૬૭(ઓ) અને સર્વિસ ટેક્સ નિયમો, ૧૯૯૪ ના નિયમ ૨(૧)(ડી)(ix) તથા અન્ય જોગવાઈઓ, જ્યાં સુધી તે કલ્યાણ મંડપમ અને મંડપ–કીપર્સને સંબંધિત છે ત્યાં સુધી, ગેરકાયદેસર, સત્તા બહારની અને અમલ ન થઈ શકે તેવી છે તથા ગેરબંધારણીય તરીકે રદબાતલ ઠરાવવાપાત્ર છે અને આ અદાલત યોગ્ય અને ઉચિત જણાય

તેવા વધુ અથવા અન્ય હુકમો પસાર કરે અને તે રીતે ન્યાય કરે."

તારીખ ૧૭.૧૧.૧૯૯૯ ના રોજ, અધિક કમિશનર – સર્વિસ ટેક્સ દ્વારા સર્વિસ ટેક્સ નોટિસ નં. ૪/૯૯ બહાર પાડવામાં આવી હતી, જેના દ્વારા એવી સ્પષ્ટતા કરવામાં આવી હતી કે સર્વિસ ટેક્સ તમિલનાડુ કલ્યાણ મંડપમ એસોસિએશન વિરુદ્ધ યુ.ઓ.આઈ. [ન્યાયમૂર્તિ લક્ષ્મણન] ૧૭૯

કોઈપણ ખુલ્લી જમીન/મેદાન પર લાદવામાં આવશે, જો તે કોઈપણ સત્તાવાર, સામાજિક અથવા વ્યાપારી સમારંભનું આયોજન કરવા માટે ભાડે આપવામાં આવ્યું હોય, ભલે ઉપરોક્ત કોઈપણ હેતુઓ માટે ખુલ્લી જમીન/મેદાન ભાડે રાખનારા ગ્રાહકોને મંડપ–કીપર દ્વારા કોઈ સહવર્તી/આનુષંગિક સેવાઓ પૂરી પાડવામાં ન આવી હોય.

રિટ પિટિશન દાખલ થયાના ત્રણ વર્ષ પછી, સામાવાળાઓએ તારીખ ૦૪.૧૨.૨૦૦૦ ના રોજ એક સંયુક્ત પ્રત્યુત્તર સોગંદનામું દાખલ કર્યું હતું. હાઇકોર્ટની ડિવિઝન બેંચે તારીખ ૩૦.૦૪.૨૦૦૧ ના હુકમ મારફતે અહીંના અપીલકર્તા–એસોસિંએશન દ્વારા દાખલ કરવામા આવેલી રિટ પિટિશન સહિતની રિટ પિટિશનોના જૂથને ફગાવી દીધું હતું.

રિટ પિટિશન ફગાવી દેવા સામે વ્યથિત થઈને, હાલની અપીલ દાખલ કરવામાં આવી હતી.

અમે અપીલકર્તા તરફથી વિદ્વાન વકીલ શ્રી કૃષ્ણમૂર્તિ સ્વામીની સહાય

મેળવતા વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી મોહન પરાશરન અને સામાવાળાઓ તરફથી વિદ્વાન વકીલ શ્રી કે.સી. કૌશિકની સહાય મેળવતા વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી જયદીપ ગુપ્તાની દલીલો સાંભળી.

અપીલકર્તા વતી ઉપસ્થિત રહેલા વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી મોહન પરાશરને રજૂઆત કરી હતી કે –

(એ) મંડપ–કીપર્સ પરનો સર્વિસ ટેક્સ સ્પષ્ટપણે એક આભાસી કાયદો (કલરેબલ લેજિસ્લેશન) અને ગેરબંધારણીય છે, કારણ કે સદરહુ કર સેવાઓ પર નથી પરંતુ તેના મુખ્ય સાર અને તત્વમાં (પીથ એન્ડ સબસ્ટન્સ) માત્ર 'માલ' અને/અથવા 'જમીન' પરનો જ કર છે; (બી) 'મંડપ' અને 'મંડપ–કીપર્સ' ની વ્યાખ્યા પોતે જ પૂરતા પ્રમાણમાં દર્શાવે છે કે વાદગ્રસ્ત જોગવાઈઓ સંઘના કાર્યક્ષેત્રમાં આવતી નથી અને બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૪૬ સાથે વંચાણે લેતાં સાતમી અનુસૂચિની યાદી ૨ ની પ્રવિષ્ટિ ૫૪, ૪૯ અને ૧૮ હેઠળ પોતાની ધારાકીય સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને આ પ્રકારના કર લાદવાની સક્ષમતા માત્ર રાજ્ય વિધાનમંડળો પાસે જ છે; (સી) 'મંડપ' અને 'મંડપ કીપર્સ' ની વ્યાખ્યા નીચે મુજબ પુનઃ રજૂ કરવામાં આવી છે :–

કલમ ૬૫(૧૯) મુજબ 'મંડપ' એટલે મિલકત હસ્તાંતરણ અધિનિયમ, ૧૮૮૨ ની કલમ ૩ માં વ્યાખ્યાયિત કોઈપણ સ્થાવર મિલકત, અને તેમાં કોઈપણ સત્તાવાર, સામાજિક કે વ્યવસાયિક સમારંભના આયોજન અર્થે અવેજ પેટે ભાડે આપવામાં આવેલ તેમાં રહેલા કોઈપણ ફર્નિચર, ફિક્સ્ચર, લાઈટ

ફિટિંગ્સ અને ફ્લોર કવરિંગ્સનો સમાવેશ થાય છે.

કલમ ૬૫(૨૦) મુજબ 'મંડપ–કીપર' એટલે એવી વ્યક્તિ કે જે કોઈપણ સત્તાવાર, સામાજિક કે વ્યવસાયિક સમારંભના આયોજન માટે અવેજ લઈને મંડપનો કામચલાઉ ઉપયોગ કરવાની મંજૂરી આપે છે; (ડી) સર્વિસ ટેક્સ નોટિસ નં. ૪/૯૯ હેઠળ, કોઈપણ ખુલ્લી જમીન/મેદાન જો કોઈપણ સત્તાવાર, સામાજિક કે વ્યવસાયિક સમારંભના આયોજન માટે ભાડે આપવામાં આવે તો, ભલે મંડપ–કીપર દ્વારા કોઈપણ સેવાઓ પૂરી પાડવામાં ન આવી હોય, તો પણ તેના પર સર્વિસ ટેક્સ વસૂલવાપાત્ર બને છે; તેથી, મંડપ–કીપરો પર લાદવામાં આવેલ સર્વિસ ટેક્સ એ વાસ્તવમાં સ્વયં જમીન પરનો જ કર છે, જે બંધારણની યાદી ૨ ની પ્રવિષ્ટિ ૧૮ અને ૪૯ હેઠળ વિશેષરૂપે રાજ્ય વિધાનમંડળો માટે અનામત રાખવામાં આવેલો વિષય છે.

(ઈ) વધુમાં, મંડપ–કીપરો પાસેથી સર્વિસ ટેક્સ વસૂલવા માટે નાણાકીય અધિનિયમ, ૧૯૯૪ માં નિર્ધારિત કરાયેલ માપદંડનું માત્ર અવલોકન કરવાથી જ એ બાબત સ્પષ્ટ થઈ જશે કે, સેવાઓ પર કર લાદવાના બહાને સંસદે વાસ્તવમાં ખાદ્યપદાર્થો, પીણાં વગેરે સહિતના માલના વેચાણ પર કર લાદ્યો છે, જેના પર કાયદો ઘડવાની સંસદ પાસે કોઈ બંધારણીય સત્તા નથી, ખાસ કરીને બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૬૬(૨૯એ)(એફ) ના ૪૬મા સુધારાના સંદર્ભમાં. (એફ) જો સંસદનો આશય મંડપ–કીપરો દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવતી સેવાઓ પર કર લાદવાનો હોત, તો સંસદે તે વ્યવહારમાંથી સેવાના ઘટકને અલગ પાડવા

માટેનું કોઈ સૂત્ર ઘડ્યું હોત અને માત્ર તે ઘટક પર જ કર લાદ્યો હોત; તેમ છતાં, નાણાકીય અધિનિયમ, ૧૯૯૪ માં સમાવિષ્ટ સૂત્ર હેઠળ, જે કિસ્સાઓમાં મંડપ–કીપરો કેટરિંગ સેવાઓ પણ પૂરી પાડતા હોય, ત્યાં મંડપ–કીપરો દ્વારા તેમના ગ્રાહકો પાસેથી વસૂલવામાં આવતી કુલ રકમના ૬૦% પર સર્વિસ ટેક્સ લાદવામાં આવે છે. (જી) મંડપ–કીપરો દ્વારા તેમના ગ્રાહકો પાસેથી લેવામાં આવતી રકમ એ એક સંયુક્ત રકમ છે, જેમાં મુખ્યત્વે ભોજન, વીજળી, ફર્નિચર, તંબુ વગેરેના ખર્ચ અને તેને આનુષંગિક સેવાઓનો સમાવેશ થાય છે; (એચ) મંડપ–કીપરો દ્વારા લેવામાં આવતી સંયુક્ત રકમમાં સેવા ઘટક એ તેનો ખૂબ જ નાનો ટકા હિસ્સો છે અને તેને અલગ પાડી શકાય તેમ નથી. (આઈ) બંધારણનો અનુચ્છેદ ૩૬૬(૨૯એ)(એફ) ખોરાક, માનવ વપરાશ માટેની ચીજવસ્તુઓ અને પીણાં પૂરા પાડવા સાથે કોઈપણ રીતે સંબંધિત કોઈપણ સેવાને માત્ર માલનું વેચાણ જ માને છે. તે એ હકીકતનો સ્વીકાર કરે છે કે તેમાં સેવાનું એક તત્વ રહેલું છે, છતાં પણ તે

તે વ્યવહારને માત્ર 'માલના વેચાણ' નો વ્યવહાર ગણે છે. તેથી જ્યારે બંધારણના ચોક્કસ સુધારા દ્વારા આવી સેવાને માલનું વેચાણ ગણવામાં આવી હોય, ત્યારે સર્વિસ ટેક્સ લાદવાનો કોઈ પ્રશ્ન જ ઉપસ્થિત થતો નથી. વધુમાં, આ કોર્ટના વિવિધ ચુકાદાઓને ધ્યાને લેતાં, આવો કર લાદવા માટે યાદી–૧ ની અવશિષ્ટ પ્રવિષ્ટિ ૯૭ નો આશરો લઈ શકાય નહીં. બંધારણનો અનુચ્છેદ ૩૬૬(૨૯એ)(એફ) નીચે મુજબ પુનઃઉદ્ધૃત કરવામાં આવ્યો છે:–

"અનુચ્છેદ ૩૬૬(૨૯એ) "માલના વેચાણ કે ખરીદી પરના કર" માં સમાવેશ થાય છે – (એફ) સેવાના ભાગરૂપે કે તેના માધ્યમથી અથવા અન્ય કોઈપણ રીતે, ખોરાક અથવા માનવ વપરાશ માટેની અન્ય કોઈપણ વસ્તુ કે કોઈપણ પીણું (નશાકારક હોય કે ન હોય) તેવા માલના પુરવઠા પરનો કર, જ્યાં આવો પુરવઠો કે સેવા રોકડ, વિલંબિત ચુકવણી કે અન્ય મૂલ્યવાન અવેજ પેટે હોય,

અને કોઈપણ માલનું આવું હસ્તાંતરણ, સોંપણી કે પુરવઠો એ તે હસ્તાંતરણ, સોંપણી કે પુરવઠો કરનાર વ્યક્તિ દ્વારા તે માલનું વેચાણ ગણાશે અને તે માલની ખરીદી ગણાશે

જે વ્યક્તિને આવું હસ્તાંતરણ, સોંપણી કે પુરવઠો કરવામાં આવ્યો હોય તેના દ્વારા;"

(જે) જોકે હાઇકોર્ટે આ પરિસ્થિતિને ધ્યાને લીધી હતી, તેમ છતાં તેણે આ કોર્ટ દ્વારા વિકસાવવામાં આવેલ 'પાસાના સિદ્ધાંત' (આસ્પેક્ટ ડોક્ટ્રિન) નો ભૂલભરેલી રીતે ફેડરેશન ઓફ હોટેલ એન્ડ રેસ્ટોરન્ટ વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા

અને અન્ય, એઆઈઆર ૧૯૯૦ (એસસી) ૧૬૩૭ ના કેસમાં ઉપયોગ કર્યો અને સર્વિસ ટેક્સની આકારણીને માન્ય રાખી, જેથી સંસદને બંધારણ હેઠળ રાજ્ય વિધાનમંડળો માટે ખાસ સીમાંકિત કરાયેલા વિષયો પર અતિક્રમણ કરવાની છૂટ મળી ગઈ. (કે) જો હાઇકોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલી દલીલો

સ્વીકારવામાં આવે, તો તે સંસદને માત્ર એટલા કારણસર કે આવા વ્યવહારોમાં સેવાનો અમુક અંશ સમાયેલો છે, બંધારણમાં વિશેષરૂપે રાજ્ય વિધાનમંડળો માટે નિર્ધારિત વિધાયી ક્ષેત્રો પર પણ યાદી–૧ ની પ્રવિષ્ટિ ૯૭ હેઠળ કાયદો ઘડવાની સત્તા આપશે. તેથી, આ બાબત બંધારણમાં પરિકલ્પિત સંઘીય કર માળખાના ઉલ્લંઘન તરફ દોરી જશે. અંતમાં, તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે મદ્રાસ હાઇકોર્ટની ખંડપીઠ બંધારણની યોજનાના પ્રકાશમાં પોતાના તારણમાં યોગ્ય નથી અને તેણે ભૂલભરેલી રીતે રિટ અરજીઓનો સમૂહ ફગાવી દીધો હતો, જેથી અપીલકર્તા–એસોસિએશનને આ અપીલ મારફતે આ કોર્ટ સમક્ષ આવવાની ફરજ પડી હતી.

અપીલકર્તા તરફે વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી મોહન પરાશરને પોતાની દલીલના સમર્થનમાં નીચે મુજબના ચુકાદાઓ પર ભારે મદાર રાખ્યો હતો.

૧. મેસર્સ ખંડેલવાલ મેટલ એન્ડ એન્જિનિયરિંગ વર્ક્સ અને અન્ય વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય, [૧૯૮૫] ૩ એસસીસી ૬૨૦, પાના નં. ૬૪૧ પર. ૨. મેસર્સ ઉજાગર પ્રિન્ટ્સ અને અન્ય (૨) વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય વગેરે, [૧૯૮૯] ૩ એસસીસી ૪૮૮, પાના નં. ૫૧૩ પર. ૩. એસ.પી. મિત્તલ વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય વગેરે, [૧૯૮૩] ૧ એસસીસી ૫૧, ૭૮, ૭૯, ૮૨.

૪. ગુડયર ઇન્ડિયા લિમિટેડ અને અન્ય વિરુદ્ધ હરિયાણા રાજ્ય અને અન્ય વગેરે, [૧૯૯૦] ૨ એસસીસી ૧૧.

૫. સિન્થેટીક્સ એન્ડ કેમિકલ્સ લિમિટેડ અને અન્ય વિરુદ્ધ ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય અને અન્ય, [૧૯૯૦] ૧ એસસીસી ૧૦૯. ૬. શ્રી પૃથ્વી કોટન મિલ્સ લિમિટેડ અને અન્ય વિરુદ્ધ ભરૂચ બોરો મ્યુનિસિપાલિટી અને અન્ય, [૧૯૬૯] ૨ એસસીસી ૨૮૩. ૭. રલ્હા રામ વિરુદ્ધ ધ પ્રોવિન્સ ઓફ ઈસ્ટ પંજાબ, એઆઈઆર (૧૯૪૯) એફસી ૮૧. ૮. ધ ગવર્નમેન્ટ ઓફ આંધ્રપ્રદેશ અને અન્ય વિરુદ્ધ હિન્દુસ્તાન મશીન ટુલ્સ લિમિટેડ, [૧૯૭૫] ૨ એસસીસી ૨૭૪. ૯. કે. દામોદરસ્વામી નાયડુ એન્ડ બ્રધર્સ અને અન્ય વિરુદ્ધ તમિલનાડુ રાજ્ય અને અન્ય, [૨૦૦૦] ૧ એસસીસી ૫૨૧, ફકરા ૮ અને ૯.

અપીલકર્તા તરફે વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલની દલીલનો જવાબ આપતાં, સામાવાળાઓ તરફે વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી જયદીપ ગુપ્તાએ રજૂઆત કરી હતી કે કેન્દ્રીય સંસદ દ્વારા મંડપ–કીપરો પર સર્વિસ ટેક્સ લાદવો અને વસૂલ કરવો તે યોગ્ય તથા કાયદા અનુસાર છે અને તે બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪ અને ૧૯(૧)(જી) નું ઉલ્લંઘન કરતો નથી. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે મંડપ–કીપરો પરનો સર્વિસ ટેક્સ એ કોઈપણ સત્તાવાર, સામાજિક કે વ્યવસાયિક સમારંભના આયોજન માટે મંડપનો કામચલાઉ કબજો ભોગવવા દેવા બદલ મળેલા અવેજ પરનો કર છે અને તે "માલ" અને/અથવા "જમીન" પરનો કર નથી, જે બંને બંધારણની સાતમી અનુસૂચિની યાદી ૨ ની પ્રવિષ્ટિ ૧૮, ૪૯ અને ૫૪ હેઠળ રાજ્યના વિષયો છે. વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ દ્વારા એવી પણ દલીલ કરવામાં આવી હતી કે યાદી ૨ ની પ્રવિષ્ટિ ૪૯, જમીન અને/અથવા મકાનો પરનો કર, મંડપ–કીપરો પર સર્વિસ ટેક્સ લાદવા અને

વસૂલવા સાથે સંબંધ ધરાવતો નથી, કારણ કે જમીન અને/અથવા મકાન પરનો કર આવી જમીન અને/અથવા મકાન અસ્તિત્વ ધરાવે છે તે બાબતના આધારે આકારવામાં આવે છે, પછી ભલે તેનો ઉપયોગ થતો હોય કે ન થતો હોય. તેમનું માત્ર અસ્તિત્વ જ કરપાત્ર છે, જ્યારે સ્થાવર મિલકતનો ચોક્કસ રીતે ઉપયોગ, કે જે સેવા પૂરી પાડવા બરાબર છે, તેને કરપાત્ર બનાવવામાં આવ્યો છે.

વધુમાં એવી પણ રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે વ્યાખ્યામાં કેટરર તરીકે પૂરી પાડવામાં આવતી સેવાનો સમાવેશ સંસદની "વિધાયી સક્ષમતા" ની બહાર છે કારણ કે તે વિષય યાદી ૨ ની પ્રવિષ્ટિ ૫૪ હેઠળ આવરી લેવામાં આવ્યો છે. વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે મંડપ–કીપર દ્વારા કેટરર તરીકે પૂરી પાડવામાં આવતી સેવા કરપાત્ર છે અને તેના દ્વારા કરવામાં આવતો ખોરાક કે પીણાં વગેરેનો પુરવઠો કરપાત્ર નથી અને તેથી સ્પષ્ટ છે કે મંડપ–કીપરો પર સર્વિસ ટેક્સ લાદવો તે યાદી ૨ ની પ્રવિષ્ટિ ૫૪ હેઠળ આવરી લેવાયેલ નથી, જેવી કે અપીલકર્તા તરફે વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ દ્વારા દલીલ કરવામાં આવી હતી.

તેમણે વધુમાં ભારપૂર્વક જણાવ્યું હતું કે સર્વિસ ટેક્સ હેઠળ "મંડપ" શબ્દને મિલકત હસ્તાંતરણ અધિનિયમ, ૧૮૮૨ ની કલમ ૩ માં વ્યાખ્યાયિત કોઈપણ સ્થાવર મિલકત તરીકે વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવ્યો છે. તદનુસાર, કોઈપણ ખુલ્લી જમીન કે મેદાન પણ એક સ્થાવર મિલકત હોવાથી મંડપ તરીકે ગણાય છે અને જ્યારે તેને કોઈ ચોક્કસ હેતુ માટે ભાડે આપવામાં આવે છે, ત્યારે સર્વિસ ટેક્સ વસૂલવાપાત્ર બને છે, અને સર્વિસ ટેક્સ લાદવો એ યાદી ૨ હેઠળ

આવરી લેવાયેલો વિષય નથી પરંતુ યાદી ૧ ની પ્રવિષ્ટિ ૯૭ હેઠળ કેન્દ્રીય સંસદની અવશિષ્ટ સત્તા હેઠળ સંપૂર્ણપણે સમાવિષ્ટ છે અને કેન્દ્રીય સંસદ યાદી ૧ ની પ્રવિષ્ટિ ૯૭ ના આધારે સર્વિસ ટેક્સ લાદવા સંપૂર્ણ સક્ષમ છે. એવી પણ દલીલ કરવામાં આવી છે કે બંધારણની સાતમી અનુસૂચિની યાદી ૨ ની પ્રવિષ્ટિ ૧૮, ૪૯ અને ૫૪ ને મંડપ–કીપરો પર સર્વિસ ટેક્સ લાદવા સાથે કશી લેવાદેવા નથી અને સંસદ દ્વારા બંધારણની સાતમી અનુસૂચિની યાદી ૧ ની પ્રવિષ્ટિ ૯૭ હેઠળ તેને પ્રાપ્ત અવશિષ્ટ સત્તાઓ મુજબ આ કર લાદવામાં આવ્યો છે.

અપીલકર્તા તરફે વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલની તે દલીલના જવાબમાં, કે ફેડરેશન ઓફ હોટેલ એન્ડ રેસ્ટોરન્ટ વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા અને અન્ય (ઉપર્યુક્ત) ના કેસમાં આ કોર્ટે અનુચ્છેદ ૩૬૬(૨૯એ)(એફ) પર વિચારણા કરી ન હતી, જે કેસ પર મદ્રાસ હાઈકોર્ટ દ્વારા આધાર રાખવામાં આવ્યો હતો અને ખોરાક તેમજ પીણાં વગેરેના પુરવઠાના પાસાથી સેવાના પાસાને અલગ પાડવા માટે પાસાના સિદ્ધાંતને લાગુ કરવામાં આવ્યો હતો, સામાવાળાઓ તરફે વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલે હાઈકોર્ટના ચુકાદાના ફકરા નં. ૩૧ અને ૩૨ તરફ અમારું ધ્યાન દોર્યું હતું, જેમાં પુરવઠાના પાસાથી સેવાના પાસાને અલગ પાડવામાં આવ્યું હતું. આ જોતાં, એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે અપીલકર્તાની એવી દલીલ કે બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૬૬(૨૯એ)(એફ) પર આ કોર્ટ દ્વારા વિચારણા કરાઈ ન હતી અને હાઈકોર્ટે સેવા તથા પુરવઠા વચ્ચે ભેદ પાડ્યો નથી, તે જરાય યોગ્ય નથી. અંતમાં, તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે મંડપ–કીપરો તેઓ લિમિટેડ કંપની છે કે વ્યક્તિગત/ભાગીદારી છે તેના આધારે, સેવા પૂરી પાડવામાં આવી હોય તે

મહિના પછીના મહિના દરમિયાન અથવા ત્રિમાસિક ગાળા દરમિયાન, જે પણ લાગુ પડતું હોય તે મુજબ, સર્વિસ ટેક્સ ચૂકવવા માટે બંધાયેલા છે. તેથી, સેવા પૂરી પાડતાં પહેલાં જ સર્વિસ ટેક્સ ચૂકવવાનો પ્રશ્ન જ ઉપસ્થિત થતો નથી અને તેથી બુકિંગ રદ થવાથી, જો કોઈ હોય તો, અપીલકર્તાને કોઈપણ પ્રકારે અસર થશે નહીં. વધુમાં, સેન્ટ્રલ એક્સાઇઝ એક્ટ, ૧૯૪૪ ની કલમ ૧૧બી મુજબ રિફંડ તેમજ અમુક શરતો પરિપૂર્ણ કરવા પર અપીલકર્તાઓ દ્વારા પોતે ચૂકવાયેલા વધારાના સર્વિસ ટેક્સનું સુઓ મોટો (સ્વયંપ્રેરિત) સમાયોજન સર્વિસ ટેક્સ નિયમો, ૧૯૯૪ ના નિયમ ૬ ના ઉપ–નિયમ ૩ હેઠળ સંપૂર્ણપણે ઉપલબ્ધ છે.

સામાવાળાઓ તરફે વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલે પોતાની દલીલોના સમર્થનમાં નીચે મુજબના ચુકાદાઓ પર આધાર રાખ્યો હતો:–

૧. ઇન્ડિયા સિમેન્ટ લિમિટેડ અને અન્ય વિરુદ્ધ તમિલનાડુ રાજ્ય અને અન્ય, [૧૯૯૦] ૧ એસસીસી ૧૨.

૨. મેસર્સ જે.કે. જ્યુટ મિલ્સ કંપની લિમિટેડ વિરુદ્ધ ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય અને અન્ય, [૧૯૬૨] ૨ એસસીઆર ૧.

૩. મેસર્સ ગેનન ડંકરલી એન્ડ કંપની અને અન્ય વિરુદ્ધ રાજસ્થાન રાજ્ય અને અન્ય, [૧૯૯૩] ૧ એસસીસી ૩૬૪.

૪. ધ સ્ટેટ ઓફ મદ્રાસ વિરુદ્ધ ગેનન ડંકરલી એન્ડ કંપની (મદ્રાસ)

લિમિટેડ, [૧૯૫૯] એસસીઆર ૩૭૯.

૫. ધ સેલ્સ ટેક્સ ઓફિસર, પીલીભીત વિરુદ્ધ મેસર્સ બુધ પ્રકાશ જય પ્રકાશ, [૧૯૫૫] ૧ એસસીઆર ૨૪૩.

૬. મેસર્સ જ્યોર્જ ઓક્સ (પ્રાઇવેટ) લિમિટેડ વિરુદ્ધ મદ્રાસ રાજ્ય, [૧૯૬૨] ૨ એસસીઆર ૫૭૦.

૭. ડોયપેક સિસ્ટમ્સ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય, [૧૯૮૮] (પૂરક) એસસીસી ૭૯૨.

૮. રિજનલ ડિરેક્ટર, એમ્પ્લોઇઝ સ્ટેટ ઇન્સ્યોરન્સ કોર્પોરેશન વિરુદ્ધ હાઇ લેન્ડ કોફી વર્ક્સ ઓફ પી.એફ.એક્સ. સાલ્દાન્હા એન્ડ સન્સ અને અન્ય, [૧૯૯૧] ૩ એસસીસી ૬૧૭.

૯. રેણુસાગર પાવર કંપની લિમિટેડ વિરુદ્ધ જનરલ ઇલેક્ટ્રિક કંપની અને અન્ય, [૧૯૮૪] ૪ એસસીસી ૬૭૯.

૧૦. થિસેન સ્ટાહલયુનિયન જીએમબીએચ વિરુદ્ધ સ્ટીલ ઓથોરિટી ઓફ ઇન્ડિયા લિમિટેડ, [૧૯૯૯] ૯ એસસીસી ૩૩૪.

૧૧. લઘુ ઉદ્યોગ ભારતી વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા, (૧૯૯૯) ૧૧૨ ઈ.એલ.ટી. ૩૬૫

૧૨. મફતલાલ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડ અને અન્ય વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ

ઇન્ડિયા અને અન્ય, [૧૯૯૭] ૫ એસસીસી ૫૩૬. એચ

બંને પક્ષકારો દ્વારા કરવામાં આવેલી ઉપરોક્ત તથ્યલક્ષી અને કાયદાકીય રજૂઆતો પરથી, અમારી વિચારણા માટે કાયદાના નીચે મુજબના પ્રશ્નો ઉપસ્થિત થાય છે:–

(૧) શું મંડપ–કીપરો દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવતી સેવાઓ પર સર્વિસ ટેક્સ લાદતી નાણાકીય અધિનિયમ, ૧૯૯૪ ની જોગવાઈઓ બંધારણની મર્યાદામાં (ઇન્ટ્રા વાયર્સ) છે તેવા નિષ્કર્ષ પર આવવામાં હાઇકોર્ટ સાચી હતી? (૨) શું યાદી ૨ ની ચોક્કસ પ્રવિષ્ટિઓ એટલે કે પ્રવિષ્ટિ ૧૮, ૪૯ અને ૫૪ ને વ્યાપક અર્થઘટન ન આપવામાં હાઇકોર્ટ યોગ્ય હતી, ખાસ કરીને જ્યારે કેન્દ્ર સરકાર બંધારણની સાતમી અનુસૂચિની યાદી ૧ ની અવશિષ્ટ પ્રવિષ્ટિ ૯૭ હેઠળ આ કર લાદવાનું વાજબી ઠેરવવા માંગતી હતી? આઈ

(૩) શું હાઇકોર્ટના વાદગ્રસ્ત ચુકાદાએ બંધારણના ૪૬મા સુધારાને, જે અન્યથા વેચાણનો વ્યવહાર ન હોય તેવા વ્યવહારને કાલ્પનિક કાનૂની જોગવાઈ (ડીમિંગ ફિક્શન) દ્વારા વેચાણનો વ્યવહાર બનાવે છે, તેને અને ખાસ કરીને બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૬૬(૨૯એ)(એફ) ને વ્યવહારિક રીતે નિરર્થક બનાવી દીધો નથી? (૪) શું વર્તમાન કેસના તથ્યો પર આ કોર્ટ દ્વારા ફેડરેશન ઓફ હોટેલ એન્ડ રેસ્ટોરન્ટ વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય (ઉપર્યુક્ત) ના કેસમાં પ્રતિપાદિત 'પાસાના સિદ્ધાંત' (આસ્પેક્ટ થિયરી) ને લાગુ કરવામાં હાઇકોર્ટ યોગ્ય હતી, જ્યારે એ બાબત તદ્દન સ્પષ્ટ છે કે વર્તમાન કેસના તથ્યો

પર આ

...– 'પાસાના સિદ્ધાંત' (આસ્પેક્ટ થિયરી) નો અમલ બંધારણમાં નિર્ધારિત સંઘીય કર માળખાને છિન્નભિન્ન કરી નાખશે? (૫) શું નાણાકીય અધિનિયમ, ૧૯૯૪ ની વાદગ્રસ્ત જોગવાઈઓ બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪ અને ૧૯(૧)(જી) નું ઉલ્લંઘન કરતી નથી તેવા નિષ્કર્ષ પર આવવામાં હાઇકોર્ટ સાચી હતી? (૬) શું હાઇકોર્ટે સર્વિસ ટેક્સ નોટિસ નં. ૪/૯૯ નું યોગ્ય મૂલ્યાંકન કર્યું છે, જેના દ્વારા સંસદે સર્વિસ ટેક્સ લાદવાના ઓઠા હેઠળ વાસ્તવમાં ખુદ જમીન પર જ કર લાધો છે, જે બંધારણની યાદી ૨ ની પ્રવિષ્ટિ ૧૮ હેઠળ વિશિષ્ટ રીતે રાજ્ય વિધાનમંડળો માટે નિર્ધારિત વિષય છે?

અમે બંને પક્ષકારો દ્વારા ટાંકેલા ચુકાદાઓ અને પ્લીડિંગ્સના સંદર્ભમાં સંબંધિત પક્ષકારોના વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલો દ્વારા કરવામાં આવેલી સામસામી રજૂઆતોનું કાળજીપૂર્વક વિશ્લેષણ કર્યું છે.

વિધાયી સક્ષમતાના સંબંધમાં, અપીલકર્તા તરફે વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી મોહન પરાશરને મેસર્સ ખંડેલવાલ મેટલ એન્ડ એન્જિનિયરિંગ

વર્ક્સ અને અન્ય વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય, [૧૯૮૫] ૩ એસસીસી ૬૨૦, પાના નં. ૬૪૧ પરના ચુકાદા પર આધાર રાખ્યો હતો.

"ના સંબંધમાં" (વિથ રિસ્પેક્ટ ટુ) શબ્દપ્રયોગ મુખ્ય સાર અને તત્વના સિદ્ધાંતને (પીથ એન્ડ સબસ્ટન્સ) લાગુ કરે છે તે માટે તેમણે મેસર્સ ઉજાગર

પ્રિન્ટ્સ અને અન્ય વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા અને અન્ય, [૧૯૮૯] ૩ એસસીસી ૪૮૮, પાના નં. ૫૧૩ તેમજ એસ.પી. મિત્તલ વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા અને અન્ય, [૧૯૮૩] ૧ એસસીસી ૫૧, ૭૮, ૭૯ અને ૮૨ પર આધાર રાખ્યો હતો. અપીલકર્તા તરફે વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ દ્વારા ગુડયર ઈન્ડિયા લિમિટેડ અને અન્ય વિરુદ્ધ હરિયાણા રાજ્ય અને અન્ય, [૧૯૯૦] ૨ એસસીસી ૭૧ ના કેસ પર એ સિદ્ધાંત માટે આધાર રાખવામાં આવ્યો હતો કે કરનું માત્ર નામકરણ કોઈ ચોક્કસ કરના વાસ્તવિક સ્વરૂપ કે પ્રકૃતિને નક્કી કરવા માટે નિર્ણાયક નથી અને કોર્ટ તેના મુખ્ય સાર અને તત્વ (પીથ એન્ડ સબસ્ટન્સ) ની તપાસ કરશે. તેમણે એ સિદ્ધાંત માટે સિન્થેટીક્સ એન્ડ કેમિકલ્સ લિમિટેડ અને અન્ય વિરુદ્ધ ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય અને અન્ય, [૧૯૯૦] ૧ એસસીસી ૧૦૯, પાના નં. ૧૫૩, ૧૫૪ પર પણ આધાર રાખ્યો હતો કે કરવેરા લાદવાની સત્તા માત્ર વિધાયી યાદીઓમાંની ચોક્કસ કર પ્રવિષ્ટિમાંથી જ મેળવી શકાય છે.

યાદી ૨ ની પ્રવિષ્ટિ ૪૯, જમીન અને મકાનો પરના કર અંગે નીચે મુજબના ત્રણ ચુકાદાઓ ટાંકવામાં આવ્યા હતા:–

૧. શ્રી પૃથ્વી કોટન મિલ્સ લિમિટેડ અને અન્ય વિરુદ્ધ ભરૂચ બોરો મ્યુનિસિપાલિટી અને અન્ય, [૧૯૬૯] ૨ એસસીસી ૨૮૩.

૨. રલ્લા રામ વિરુદ્ધ ધ પ્રોવિન્સ ઓફ ઈસ્ટ પંજાબ, એઆઈઆર (૧૯૪૯) એફસી ૮૧

૩. ધ ગવર્નમેન્ટ ઓફ આંધ્રપ્રદેશ અને અન્ય વિરુદ્ધ હિન્દુસ્તાન મશીન ટુલ્સ લિમિટેડ, [૧૯૭૫] ૧ એસસીસી ૨૧૪.

અનુચ્છેદ ૩૬૬(૨૯એ)(એફ) હેઠળ 'વેચાણ'ના સિદ્ધાંત માટે [૨૦૦૦] ૧ એસસીસી પ૨૧, પાના પ૨૮ પર, પેરા ૮ અને ૯ માં નોંધાયેલા કે. દામોદરસ્વામી નાયડુ એન્ડ બ્રધર્સ અને અન્ય વિરુદ્ધ તમિલનાડુ રાજ્ય અને અન્યના કેસના ચુકાદા પર આધાર રાખવામાં આવ્યો હતો. હાલના કેસમાં, નાણાકીય અધિનિયમની કલમો ૬૫, ૬૬ અને ૬૭ હેઠળ ઉક્ત અધિનિયમમાં વ્યાખ્યાયિત કરાયેલ મંડપ–કીપર દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવેલી સેવાઓ પર લાદવામાં આવેલા સર્વિસ ટેક્સને અપીલકર્તાઓ દ્વારા નીચેના બે આધારો પર પડકારવામાં આવ્યો છે:

(એ) તે જમીન પરના કર સમાન છે અને તેથી, બંધારણની સાતમી અનુસૂચિની યાદી ૨ ની પ્રવિષ્ટિ ૪૯ ના કારણે, આવો કર લાદવા માટે માત્ર રાજ્ય સરકાર જ સક્ષમ છે; અને (બી) જ્યાં સુધી તે કેટરિંગ સેવાઓ પર કર લાદે છે, ત્યાં સુધી તે માલના વેચાણ અને ખરીદી પરના કર સમાન બને છે અને તેથી, ખાસ કરીને બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૬૬(૨૯એ)(એફ) માં સમાવિષ્ટ માલના વેચાણ અને ખરીદી પરના કરની વ્યાખ્યાને ધ્યાને લેતાં, તે સંસદની સક્ષમતા બહાર છે.

પ્રથમ પાસાના સંબંધમાં, એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે જમીન પરનો કર બનવા માટે, તે સીધો જમીન પરનો કર હોવો જોઈએ અને જમીનમાંથી

થતી આવક પરનો કર ઉક્ત પ્રવિષ્ટિના કાર્યક્ષેત્રમાં આવી શકે નહીં. આ બાબત આ કોર્ટની સાત ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠ દ્વારા ઇન્ડિયા સિમેન્ટ લિમિટેડ અને અન્ય વિરુદ્ધ તમિલનાડુ રાજ્ય અને અન્ય, [૧૯૯૦] ૧ એસસીસી ૧૨ પેરા ૨૨ માં, આ કોર્ટના અનેક ચુકાદાઓ પર આધાર રાખીને માન્ય રાખવામાં આવી હતી, જેમાં એસ. સી. નૌન વિરુદ્ધ ડબલ્યુ. ટી. ઓ., કલકત્તા, [૧૯૬૯] ૧ એસસીઆર ૧૦૮; આસિસ્ટન્ટ કમિશનર ઓફ અર્બન લેન્ડ ટેક્સ વિરુદ્ધ બકિંગહામ એન્ડ કર્ણાટક કંપની લિમિટેડ, [૧૯૭૦] ૧ એસસીઆર ૨૬૮, પાના ૨૭૮ પર; સેકન્ડ ગિફ્ટ ટેક્સ ઓફિસર વિરુદ્ધ ડી. એચ. નાઝરેથ, [૧૯૭૧] ૧ એસસીઆર ૧૯૫; યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા વિરુદ્ધ એચ. એસ. ધિલ્લોન, [૧૯૭૧] ૨ એસસીસી ૭૭૯, પાના ૭૯૨ પર; ભગવાન દાસ જૈન વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા, [૧૯૮૧] ૨ એસસીઆર ૮૦૮ અને વેસ્ટર્ન ઇન્ડિયા થિયેટર્સ લિમિટેડ વિરુદ્ધ કેન્ટોનમેન્ટ બોર્ડ, પૂના કેન્ટોનમેન્ટ, [૧૯૫૯] સપ્લીમેન્ટરીનો સમાવેશ થાય છે. ૨ એસસીઆર ૬૩, પાના ૬૯ પર. આ કોર્ટના અનેક ચુકાદાઓમાં આ સિદ્ધાંતનું અનુસરણ કરવામાં આવ્યું છે.

અમારા મતે, જો અનુસૂચિની યાદી ૨ અને યાદી ૩ માં એવી કોઈ પ્રવિષ્ટિ ન મળે જે લાદવામાં આવેલા કરને આવરી શકે, તો સંસદ પાસે આવું કરવાની ધારાકીય સક્ષમતાનો અભાવ હોવાનો પ્રશ્ન જ ઉપસ્થિત થતો નથી.

કેટરિંગ સેવાઓ પરનો કર માલના વેચાણ અને ખરીદી પરના કર સમાન બનતો નથી

જ્યાં સુધી ઉપરોક્ત મુદ્દાનો સંબંધ છે, ત્યાં સુધી એ બાબત સુસ્થાપિત છે કે કોઈપણ કર માલના વેચાણ પરનો કર બનવા માટે, તે કરારના કાયદામાં અથવા વધુ ચોક્કસપણે કહીએ તો માલ વેચાણ અધિનિયમ, ૧૯૩૦ માં વેચાણની સ્થાપિત વિભાવના અનુસાર વેચાણ સમાન હોવો જોઈએ. કાયદાની દ્રષ્ટિએ જે વ્યવહારો વેચાણ હોઈ શકે નહીં તેમને કરવેરાના દાયરામાં લાવવા માટે ધારાસભા વેચાણની વ્યાખ્યાને વિસ્તૃત કરી શકે નહીં. નીચે દર્શાવેલા ચુકાદાઓ અને તેમાં નિર્ધારિત કરવામાં આવેલા સિદ્ધાંતો હાલના કેસને ખૂબ સારી રીતે લાગુ કરી શકાય છે.

૧. મેસર્સ જે. કે. જ્યુટ મિલ્સ કંપની લિમિટેડ વિરુદ્ધ ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય અને અન્ય, [૧૯૬૨] ૨ એસસીઆર ૧;

૨. મેસર્સ ગેનન ડંકર્લી એન્ડ કંપની અને અન્ય વિરુદ્ધ રાજસ્થાન રાજ્ય અને અન્ય, [૧૯૯૩] ૧ એસસીસી ૩૬૪;

૩. મદ્રાસ રાજ્ય વિરુદ્ધ ગેનન ડંકર્લી એન્ડ કંપની (મદ્રાસ) લિમિટેડ, [૧૯૫૯] એસસીઆર ૩૭૯;

૪. ધ સેલ્સ ટેક્સ ઓફિસર, પીલીભીત વિરુદ્ધ મેસર્સ બુધ પ્રકાશ જય પ્રકાશ, [૧૯૫૫] ૧ એસસીઆર ૨૪૩;

૫. મેસર્સ જ્યોર્જ ઓક્સ (પી) લિમિટેડ વિરુદ્ધ મદ્રાસ રાજ્ય, [૧૯૬૨] ૨ એસસીઆર ૫૭૦.

અનુચ્છેદ ૩૬૬(૨૯એ)(એફ) અંગે કરવામાં આવેલી રજૂઆતના સંબંધમાં, અમારો એવો મત છે કે તે તેનાથી વિપરીત કોઈ જોગવાઈ કરતો નથી. તે ભલે ગમે તે પદ્ધતિથી કરવામાં આવે, રાજ્યને ખોરાક અને પીણાના પુરવઠા પર કર લાદવાની માત્ર પરવાનગી આપે છે. તે સેવાઓના પુરવઠાને વૈચારિક રીતે કે અન્યથા માલના વેચાણ અને ખરીદીની વ્યાખ્યામાં સમાવિષ્ટ કરતું નથી. આ બાબત ખાસ કરીને ઉક્ત પેટા–અનુચ્છેદમાં સમાવિષ્ટ નીચેના વાક્યાંશ પરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે "કોઈપણ માલનું આવું હસ્તાંતરણ, સોંપણી અથવા પુરવઠો તે માલનું વેચાણ ગણાશે." બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, ઉક્ત પેટા–અનુચ્છેદના અસરકારક શબ્દો માલનો પુરવઠો છે અને માનવ વપરાશ માટે માત્ર ખોરાક અને પીણાં તથા અન્ય વસ્તુઓનો આવો પુરવઠો જ માલનું વેચાણ કે ખરીદી ગણવામાં આવે છે.

કેટરિંગની વિભાવનામાં સ્વીકૃતપણે સેવા પૂરી પાડવાની વિભાવનાનો સમાવેશ થાય છે. ઉક્ત સેવામાં સંકળાયેલા માલના વેચાણ પર કર લાદી શકાય છે તે હકીકતનો અર્થ એવો નથી કે કેટરિંગના સેવાના પાસા પર સર્વિસ ટેક્સ લાદી શકાય નહીં. અપીલકર્તા તરફે વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી મોહન પરાશરને રજૂઆત કરી હતી કે હાઇકોર્ટે ફેડરેશન ઓફ હોટેલ એન્ડ રેસ્ટોરન્ટ વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય (ઉપર્યુક્ત) ના કેસમાં આ કોર્ટ દ્વારા નિર્ધારિત પાસાના સિદ્ધાંતને લાગુ કરતાં પહેલાં એ ધ્યાનમાં લેવું જોઈતું હતું કે તે બાબતમાં બંધારણના અનુચ્છેદ ૩૬૬(૨૯એ)(એફ) પર વિચાર કરવામાં આવ્યો ન હતો, જે હાલની બાબત માટે ખૂબ જ મહત્ત્વપૂર્ણ છે અને હાઇકોર્ટે આ

બંને બાબતો વચ્ચે ભેદ પાડવો જોઈતો હતો. જવાબમાં, હાઇકોર્ટના ચુકાદાના પેરા ૩૧ અને ૩૨ તરફ અમારું ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું હતું જેમાં સેવાના પાસાને પુરવઠાના પાસાથી અલગ પાડવામાં આવ્યું હતું. અમારા મતે, હાઇકોર્ટે ફેડરેશન ઓફ હોટેલ એન્ડ રેસ્ટોરન્ટ (ઉપર્યુક્ત) પર અને ખાસ કરીને પાસાના સિદ્ધાંત પર મૂકેલો વિશ્વાસ તેથી યોગ્ય છે અને આ કોર્ટ દ્વારા તેને માન્ય રાખવો જોઈએ. આ બાબતને ધ્યાને લેતાં, આ પાસા પર અપીલકર્તાની દલીલ પાયાવિહોણી છે.

એ બાબત સુસ્થાપિત છે કે કરવેરાનું પ્રમાણ કરવેરાના સ્વરૂપને અસર કરી શકતું નથી અને તેથી, સર્વિસ ટેક્સ કેટરિંગ માટેના કુલ ચાર્જના ટકાવારી તરીકે લાદવામાં આવે છે તે હકીકત આ બાબતમાં સંસદની ધારાકીય સક્ષમતામાં ફેરફાર કરી શકતી નથી કે તેને અસર કરી શકતી નથી.

સંસદની ધારાકીય સક્ષમતા એ બાબત પર પણ આધાર રાખતી નથી કે વાસ્તવમાં નાણાકીય અધિનિયમમાં સમાવિષ્ટ કરપાત્ર સેવાની વ્યાખ્યા હેઠળ મંડપ–કીપર્સ દ્વારા કોઈપણ સેવાઓ ઉપલબ્ધ કરાવવામાં આવે છે કે કેમ. આપેલ કેસમાં કરપાત્ર સેવાઓ પૂરી પાડવામાં આવી છે કે નહીં તે કાયદાના અર્થઘટન અને કાયદાની જોગવાઈઓ હેઠળ ન્યાયનિર્ણયની બાબત છે અને તે કાયદાની બંધારણીય કાયદેસરતા અને/અથવા સંસદની ધારાકીય સક્ષમતાને અસર કરતી નથી. વાસ્તવમાં, જ્યાં સુધી મંડપ–કીપર્સનો સંબંધ છે ત્યાં સુધી કરપાત્ર સેવાઓની વ્યાખ્યામાં સેવાઓની વિશાળ શ્રેણીનો સમાવેશ થાય છે. ઉક્ત વ્યાખ્યામાં "કોઈપણ રીતે મંડપના ઉપયોગના સંબંધમાં" પૂરી પાડવામાં

આવતી સેવાઓનો સમાવેશ થાય છે અને "આવા ઉપયોગના સંબંધમાં ગ્રાહકને પૂરી પાડવામાં આવતી સુવિધાઓ" તેમજ "કેટરર તરીકે પૂરી પાડવામાં આવેલી સેવાઓ"નો પણ સમાવેશ થાય છે. "ના સંબંધમાં" વાક્યાંશનું આ કોર્ટ દ્વારા અત્યંત વ્યાપક અર્થઘટન કરવામાં આવ્યું છે. મેસર્સ ડોયપેક સિસ્ટમ્સ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય, [૧૯૮૮] ૨ એસસીસી ૨૯૯, પાના ૩૦૨ પર, આ કોર્ટે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું હતું:

"કાલ્પનિક જોગવાઈમાં વપરાયેલા શબ્દપ્રયોગો 'ને લગતું', 'ના સંબંધમાં' અને 'માંથી ઉદ્ભવતું' નો ઉપયોગ વિસ્તૃત અર્થમાં કરવામાં આવ્યો છે. 'માંથી ઉદ્ભવતું' શબ્દપ્રયોગનો ઉપયોગ એ અર્થમાં કરવામાં આવ્યો છે કે તેમાં કાનપુર ઉપક્રમમાંથી ઉદ્ભવતી આવકમાંથી શેર અને જમીનની ખરીદીનો સમાવેશ થાય છે. "ને લગતું" અને "ના સંબંધમાં" શબ્દોનો એક જ વ્યાપક અર્થ થાય છે અને અન્ય બાબતોની સાથે એક જ કલમ કે વાક્યમાં એક જ વાક્યાંશનું પુનરાવર્તન ટાળવા માટે, જે સારા ડ્રાફ્ટિંગમાં અનુસરવામાં આવતી પદ્ધતિ છે, એકબીજાના સ્થાને વાપરવામાં આવ્યા છે. 'લગતું હોવું' શબ્દ 'સંબંધિત હોવું' શબ્દનો સમાનાર્થી છે. 'સંબંધિત હોવું' શબ્દની વ્યાખ્યા જોડાણ કે સંબંધમાં લાવવા તરીકે પણ કરવામાં આવી છે. 'ના સંબંધમાં' શબ્દપ્રયોગ (તેમજ 'ને લગતું' પણ) એ ખૂબ જ વ્યાપક શબ્દપ્રયોગ છે જે અન્ય વિષયવસ્તુની પૂર્વધારણા બાંધે છે. આ સર્વગ્રાહી શબ્દો છે જે સંદર્ભના આધારે પ્રત્યક્ષ તેમજ પરોક્ષ એમ બંને મહત્વ ધરાવી શકે છે."

રેણુસાગર પાવર કંપની લિમિટેડ વિરુદ્ધ જનરલ ઇલેક્ટ્રિક કંપની અને અન્ય, [૧૯૮૪] ૪ એસસીસી ૬૭૯ માં આ કોર્ટે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું હતું:

"કરાર 'માંથી ઉદ્ભવતા' અથવા 'ના સંદર્ભમાં' અથવા 'ના સંબંધમાં' અથવા 'ના અનુસંધાનમાં' અથવા 'ના પરિણામે' અથવા 'ને લગતા' અથવા 'સાથે સંબંધિત' જેવા શબ્દપ્રયોગો અત્યંત વ્યાપક અર્થ અને વિષયવસ્તુ ધરાવે છે અને તેમાં લવાદ કરારના અસ્તિત્વ, કાયદેસરતા અને અસર (કાર્યક્ષેત્ર) અંગેના પ્રશ્નોનો પણ સમાવેશ થાય છે."

થિસેન સ્ટાહલ્યુનિયન જીએમબીએચ વિરુદ્ધ સ્ટીલ ઓથોરિટી ઓફ ઇન્ડિયા લિમિટેડ, [૧૯૯૯] ૯ એસસીસી ૩૩૪ માં આ કોર્ટે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું હતું:

"'લવાદી કાર્યવાહીના સંબંધમાં' વાક્યાંશને માત્ર લવાદ સમક્ષ લવાદી કાર્યવાહીના પડતર હોવા પૂરતો સંકુચિત અર્થ આપી શકાય નહીં. તે માત્ર લવાદ સમક્ષ પડતર કાર્યવાહીને જ નહીં પરંતુ કોર્ટ સમક્ષની કાર્યવાહી અને જુના અધિનિયમ હેઠળ તેની કલમ ૧૭ અન્વયે એવોર્ડ હુકમનામું બનવા માટે જરૂરી એવી કોઈપણ કાર્યવાહી અને તે હેઠળ ઉદ્ભવતી અપીલને પણ આવરી લેશે. એવી દલીલ કે જો એવું સ્વીકારવામાં આવે કે 'લવાદી કાર્યવાહીના સંબંધમાં' શબ્દપ્રયોગમાં એવોર્ડના અમલીકરણ માટેની કાર્યવાહીનો પણ સમાવેશ થશે, તો કલમ ૮૫(૨)(એ) નો બીજો ભાગ નિરર્થક બની જશે, તે સ્વીકારી શકાય

નહીં."

રીજિયોનલ ડિરેક્ટર, એમ્પ્લોઇઝ સ્ટેટ ઇન્સ્યોરન્સ કોર્પોરેશન વિરુદ્ધ હાઇ લેન્ડ કોફી વર્ક્સ ઓફ પી. એફ. એક્સ. સાલ્ડાન્હા એન્ડ સન્સ અને અન્ય, [૧૯૯૧] ૩ એસસીસી ૬૧૭, પાના ૬૧૮ પર આ કોર્ટે ઠરાવ્યા મુજબ વ્યાખ્યાને વિસ્તૃત કરવા માટે "સમાવેશ થાય છે" વાક્યાંશનું પણ અર્થઘટન કરવામાં આવ્યું છે અને નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું હતું:

"વૈધાનિક વ્યાખ્યામાં "સમાવેશ થાય છે" શબ્દનો ઉપયોગ સામાન્ય રીતે પૂર્વવર્તી શબ્દોના અર્થને વિસ્તૃત કરવા માટે થાય છે અને તે વિસ્તરણના સ્વરૂપે હોય છે, મર્યાદિત કરવા માટે નહીં. કાયદાના મુખ્ય ભાગમાં આવતા શબ્દો કે વાક્યાંશોના અર્થને વિસ્તૃત કરવા માટે અર્થઘટનની જોગવાઈઓમાં સામાન્ય રીતે "સમાવેશ થાય છે" શબ્દનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે; અને જ્યારે તેનો આ રીતે ઉપયોગ કરવામાં આવે, ત્યારે આ શબ્દો કે વાક્યાંશોનું અર્થઘટન માત્ર તે બાબતો પૂરતું જ નહીં જે તેઓ તેમના સ્વાભાવિક અર્થ મુજબ દર્શાવે છે પરંતુ અર્થઘટનની જોગવાઈ જે બાબતોનો સમાવેશ કરવાનું જાહેર કરે છે તે બાબતોને પણ સમાવિષ્ટ કરવા તરીકે કરવું જોઈએ." તેથી, કરપાત્ર સેવાઓમાં કોઈપણ સત્તાવાર, સામાજિક કે વ્યવસાયિક સમારંભોનું આયોજન કરવા માટે કામચલાઉ ધોરણે માત્ર જગ્યા પૂરી પાડવાનો જ નહીં, પરંતુ તેના સંબંધમાં પૂરી પાડવામાં આવતી અન્ય સુવિધાઓનો પણ સમાવેશ થઈ શકે છે. ચોક્કસ હેતુ માટે મિલકતમાં મર્યાદિત પ્રવેશ પૂરી પાડતી રેસ્ટોરન્ટ્સ, હોટેલો વગેરેથી તેમાં કોઈ

તફાવત નથી. એ નોંધવું જોઈએ કે તાજેતરના સમયમાં સમગ્ર વિશ્વમાં સેવા ક્ષેત્રનો અભૂતપૂર્વ વિકાસ થયો છે અને તેથી, ૯૦ ના દાયકાની શરૂઆતમાં ડૉ. રાજા ચેલૈયા સમિતિ દ્વારા એવી ભલામણ કરવામાં આવી હતી કે તેના પર કર લાદવો જોઈએ. તેના અનુસંધાને, નાણાકીય અધિનિયમ દ્વારા સૌપ્રથમ ૧૯૯૪ માં સર્વિસ ટેક્સ લાદવામાં આવ્યો હતો. આવો કર લાદવાની સત્તા સાતમી અનુસૂચિની યાદી ૧ ની પ્રવિષ્ટિ ૯૭ માં રહેલી છે અને આ કોર્ટે લઘુ ઉદ્યોગ ભારતી વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા, (૧૯૯૯) ૧૧૨ ઈ.એલ.ટી. ૩૬૫ માં જ્યાં સુધી સર્વિસ ટેક્સ લાદવાનો સંબંધ હતો ત્યાં સુધી ધારાકીય સક્ષમતાનો કોઈ અભાવ જણાયો ન હતો.

એ બાબત પર પણ ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે કે આ વ્યાખ્યા સામાન્ય માણસના સેવા અંગેના દ્રષ્ટિકોણ સાથે સુસંગત છે કે નહીં તેની તપાસ કરીને ધારાકીય સક્ષમતાના અભાવના આધારે કરવેરાને રદબાતલ કરી શકાય નહીં. એ બાબત સુસ્થાપિત છે કે કરવેરા કાયદાની બાબતોમાં, કોર્ટ કરવેરા માટેના વિષયો અને દરો પસંદ કરવા માટે વધુ છૂટછાટ આપે છે અને તે અંગે બહોળી મુનસફી ધરાવે છે. આ સંદર્ભમાં અમે મફતલાલ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડ અને અન્ય વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય, [૧૯૯૭] ૫ એસસીસી ૫૩૬, પેરા ૩૪૩, પાના ૭૪૦ પરના નિર્ણયનો ઉલ્લેખ કરી શકીએ છીએ.

"કરવેરા કાયદાની બાબતમાં, કોર્ટ ધારાસભાની મુનસફી માટે ઘણી મોટી છૂટછાટ આપે છે. જો રાજ્ય વાજબી રીતે આવું કરે તો કરવેરા માટે જિલ્લાઓ,

વિષયો, વ્યક્તિઓ, પદ્ધતિઓ અને દરો પણ પસંદ કરવાની રાજ્યને મંજૂરી આપવામાં આવે છે. કોર્ટો આર્થિક પ્રવૃત્તિઓ સંબંધિત કાયદાઓને અન્ય બાબતો કરતાં વધુ છૂટછાટ સાથે જુએ છે."

તેથી, કોઈ ચોક્કસ પ્રકારની સેવા પર સર્વિસ ટેક્સ લાદવાને માત્ર એ આધારે રદબાતલ કરી શકાય નહીં કે તે "સેવા" શબ્દની સામાન્ય સમજ સાથે સુસંગત નથી, જ્યાં સુધી તે બંધારણમાં સમાવિષ્ટ કોઈપણ ચોક્કસ પ્રતિબંધનું ઉલ્લંઘન ન કરતું હોય.

વાસ્તવમાં, અન્ય સેવાઓ સાથે કે તેના વિના મંડપ તરીકે ઉપયોગમાં લેવાના ચોક્કસ હેતુ માટે થોડા કલાકોના સમયગાળા માટે પરિસર ઉપલબ્ધ કરાવવું તે પોતે જ એક સેવા બનશે અને તેને અન્ય કોઈ પ્રકારની કાનૂની વિભાવના તરીકે વર્ગીકૃત કરી શકાય નહીં. તેમાં ચોક્કસપણે જંગમ મિલકતનું હસ્તાંતરણ સંકળાયેલું નથી કે પછી મિલકત હસ્તાંતરણ અધિનિયમ હેઠળ અથવા અન્યથા કાયદા દ્વારા માન્ય કોઈપણ પ્રકારની જંગમ મિલકતનું હસ્તાંતરણ સંકળાયેલું નથી અને તેને માત્ર સેવા તરીકે જ વર્ગીકૃત કરી શકાય છે. વાસ્તવમાં, મંડપ–કીપર્સ મંડપના કામચલાઉ ભોગવટાની મંજૂરી આપવાની સેવા ઉપરાંત વિવિધ પ્રકારની સેવાઓ પૂરી પાડે છે. નાણાકીય અધિનિયમ, ૧૯૯૪ ની કલમ ૬૫(૧૯) મુજબ, મંડપ એટલે મિલકત હસ્તાંતરણ અધિનિયમ, ૧૮૮૨ ની કલમ ૩ માં વ્યાખ્યાયિત કર્યા મુજબની કોઈપણ સ્થાવર મિલકત અને તેમાં કોઈપણ સત્તાવાર, સામાજિક કે વ્યવસાયિક

સમારંભનું આયોજન કરવા માટે અવેજ સામે ભાડે આપવામાં આવેલા ફર્નિચર, ફિક્સ્ચર, લાઇટ ફિટિંગ્સ અને ફ્લોર કવરિંગ્સનો સમાવેશ થાય છે. મંડપ–કીપર મંડપની યોગ્ય જાળવણી ઉપરાંત, ગ્રાહક દ્વારા અપેક્ષિત વાતાવરણ અને પરિસ્થિતિઓ જેવી કે લાઇટિંગ વ્યવસ્થા, ફર્નિચર અને ફિક્સ્ચર્સ, ફ્લોર કવરિંગ્સ વગેરે પૂરાં પાડવા ઉપરાંત આવા સમારંભો યોજવા માટે જરૂરી સરસામાન પણ પૂરો પાડે છે. તેના દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવતી સેવાઓમાં મંડપને સુશોભિત કરવાની અને તેનું આયોજન કરવાની પદ્ધતિ અને રીતનો સમાવેશ થાય છે. મંડપ–કીપર ગ્રાહકની જરૂરિયાત, યોજાનાર પ્રસંગનું સ્વરૂપ વગેરે બાબતોને ધ્યાનમાં રાખીને જરૂરી સેવાઓનું પ્રમાણ અને ગુણવત્તા શું હોવી જોઈએ તે અંગે ગ્રાહકને સલાહ પૂરી પાડે છે. વાસ્તવમાં વ્યવસ્થા ઊભી કરવી, પસંદગી કરવી અને જાળવણી કરવાની સમગ્ર વ્યવસ્થાપકીય જવાબદારી મંડપ–કીપરની છે. મંડપ–કીપરની સેવાઓને માલ કે મિલકતના ઉપયોગના અધિકારના હાયર પરચેઝ કરાર તરીકે સંભવતઃ ગણાવી શકાય નહીં. મંડપ–કીપર દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવતી સેવાઓ વ્યાવસાયિક સેવાઓ છે જેને પૂરી પાડવા માટે તે પોતાના અનુભવના આધારે એકમાત્ર સાધનસંપન્ન છે. ગ્રાહક મંડપ–કીપર પાસે, જેમ કે સ્ટાર હોટેલ પાસે, માત્ર તેઓ જે ખોરાક પૂરો પાડશે તેના માટે જ નહીં, પરંતુ ત્યાં પૂરી પાડવામાં આવતી તમામ પ્રકારની સેવાઓ માટે જાય છે જેના પરિણામે યોજાનાર સમારંભને અપેક્ષિત પ્રભાવ અને વાતાવરણ પ્રાપ્ત થાય છે. તેવી જ રીતે આઉટડોર કેટરર્સ દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવતી સેવાઓ રેસ્ટોરન્ટ કે હોટેલમાં પૂરી પાડવામાં આવતી સેવાઓથી

સ્પષ્ટપણે અલગ પડે છે, કારણ કે આઉટડોર કેટરિંગ સેવાના કિસ્સામાં ભોજન/ખાદ્યપદાર્થો/પીણાં એ સેવા મેળવનાર વ્યક્તિની પસંદગીના હોય છે. તે કયા પ્રકારનો, કેટલા પ્રમાણમાં અને કઈ રીતે ખોરાક પીરસવો તે પસંદ કરવા માટે સ્વતંત્ર છે. પરંતુ રેસ્ટોરન્ટના કિસ્સામાં, ગ્રાહકની ખોરાકની પસંદગી મેનૂ કાર્ડ સુધી સીમિત હોય છે. વળી આઉટડોર કેટરિંગના કિસ્સામાં, ગ્રાહક કયા સમયે અને કયા સ્થળે ભોજન પીરસવું તે પસંદ કરવા માટે સ્વતંત્ર છે. આઉટડોર કેટરરના કિસ્સામાં, ગ્રાહક કેટરરને ચૂકવવાપાત્ર કિંમત સહિત કેટરિંગ સેવાના દરેક ઘટક અંગે વાટાઘાટો કરે છે. આઉટડોર કેટરિંગમાં ગ્રાહકને પૂરી પાડવામાં આવતી વ્યક્તિગત સેવાનું તત્વ રહેલું છે. સ્પષ્ટપણે આઉટડોર કેટરિંગના કિસ્સામાં સેવાનું તત્વ વધુ વજનદાર, દ્રશ્યમાન અને મુખ્ય છે. તેને રેસ્ટોરન્ટની જેમ ખોરાક અને પીણાના વેચાણના કિસ્સા તરીકે ગણી શકાય નહીં. જોકે મંડપના ઉપયોગના સંબંધમાં સેવાઓ માટે મંડપ–કીપર દ્વારા વસૂલવામાં આવતી કુલ રકમ પર અને કેટરિંગ માટેના ચાર્જ પર પણ સર્વિસ ટેક્સ લાદવાપાત્ર છે, તેમ છતાં સરકારે ગ્રાહક પાસેથી મંડપ–કીપર દ્વારા વસૂલવામાં આવતી કુલ રકમના માત્ર ૬૦% પર જ તે વસૂલ કરવાનો નિર્ણય કર્યો છે.

એડિટન એડવર્ટાઇઝિંગ વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા, (૧૯૯૮) ૯૮ ઈ.એલ.ટી. ના કેસમાં ૧૪ (ગુજરાત હાઇકોર્ટ ડી.બી.) માં, ગુજરાત હાઇકોર્ટે જાહેરાત સેવાઓ પર કર લાદવો તે સત્તા બહાર છે તેવી દલીલ ફગાવી દીધી હતી અને અવલોકન કર્યું હતું કે "કર જાહેરાત પર નથી પરંતુ પૂરી પાડવામાં આવેલી સેવાઓ પર છે. તેના પરિણામે એક જાહેરાત તૈયાર થાય છે જેને પ્રસિદ્ધ કરી

શકાય છે, પુનઃ પ્રસિદ્ધ કરી શકાય છે અને નકલ કરી શકાય છે". તે જ સામ્યતાને આગળ વધારતાં, એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે આઉટડોર કેટરર્સ દ્વારા પૂરા પાડવામાં આવતા ખોરાક અને પીણાં તથા આઉટડોર કેટરિંગ સેવાઓ વચ્ચે તફાવત છે. પૂરી પાડવામાં આવેલી આઉટડોર કેટરિંગ સેવાઓના પરિણામે, ગ્રાહકની ઇચ્છા મુજબના ખોરાક અને પીણાં તૈયાર કરાવવામાં આવે છે અથવા મેળવવામાં આવે છે, ગ્રાહક દ્વારા નિર્દિષ્ટ સ્થળે તેની ઇચ્છા મુજબના સમયે પહોંચાડવામાં આવે છે અને અપેક્ષિત રીતે પીરસવામાં આવે છે. તેથી, અપીલકર્તાની એવી દલીલ કે આઉટડોર કેટરિંગમાં સેવાનું કોઈ તત્વ નથી તે વાસ્તવિકતા પર આધારિત નથી. આવી કેટરિંગ સેવાઓમાં જે વ્યક્તિઓ ભાગ લે છે અને સેવાનો લાભ મેળવે છે તેઓ વપરાશ માટે પૂરા પાડવામાં આવેલા ખોરાકની ગુણવત્તા કરતાં સેવાની પદ્ધતિને વધુ મહત્ત્વ આપે છે. મંડપ–કીપર્સ અને આઉટડોર કેટરર્સ દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવતી સેવાઓ પરનો કર તેના મુખ્ય સાર અને તત્વમાં (પીથ એન્ડ સબસ્ટન્સમાં) સેવાઓ પરનો કર છે અને તે માલના વેચાણ પરનો કે હાયર પરચેઝ પ્રવૃત્તિઓ પરનો કર નથી. નાણાકીય અધિનિયમ, ૧૯૯૪ ની કલમ ૬૫ ખંડ ૭૧ પેટા–ખંડ (પી), કરપાત્ર સેવાને (જે સર્વિસ ટેક્સ લાદવાની વિષયવસ્તુ છે) મંડપ–કીપર દ્વારા ગ્રાહકને કોઈપણ રીતે મંડપના ઉપયોગના સંબંધમાં પૂરી પાડવામાં આવતી કોઈપણ સેવા તરીકે વ્યાખ્યાયિત કરે છે, જેમાં આવા ઉપયોગના સંબંધમાં ગ્રાહકને પૂરી પાડવામાં આવતી સુવિધાઓ તેમજ કેટરર તરીકે પૂરી પાડવામાં આવેલી સેવાઓ, જો કોઈ હોય તો, તેનો પણ સમાવેશ થાય છે. આ સર્વિસ ટેક્સનું સ્વરૂપ અને લક્ષણ એ

હકીકત પરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે મંડપ–કીપર અને તેના ગ્રાહક વચ્ચેનો વ્યવહાર ચોક્કસપણે માલના વેચાણ કે હાયર પરચેઝના સ્વરૂપનો નથી. તે મુખ્યત્વે સેવા પૂરી પાડવાનો વ્યવહાર છે. વાસ્તવમાં, અગાઉ દર્શાવ્યા મુજબ, આવી પરિસ્થિતિઓમાં પૂરી પાડવામાં આવતી સેવાની રીત ખોરાક પૂરો પાડવા પર પ્રાધાન્ય મેળવે છે, જે સેવાના પાસાની સર્વોચ્ચતાનો એક ચોક્કસ નિર્દેશક છે. ધારાસભાએ પોતાની વિવેકબુદ્ધિથી ઉક્ત સર્વોચ્ચતાની નોંધ લીધી અને પરોક્ષ કર વસૂલવા માટેના સંભવિત ક્ષેત્ર તરીકે તેની ઓળખ કરી. તદુપરાંત, એવો સુસ્થાપિત ન્યાયિક સિદ્ધાંત રહ્યો છે કે જ્યાં સુધી કાયદો સારરૂપે તે કાયદો ઘડતી ધારાસભાને સોંપવામાં આવેલી બાબત પર હોય, ત્યાં સુધી તે કાયદો તેની સક્ષમતા બહારની બાબતો પર અતિક્રમણ કરતો હોવા છતાં તેને સંપૂર્ણપણે કાયદેસર ગણવો જોઈએ. પ્રાસંગિક અતિક્રમણ એ આધારે આવા કાયદાને અમાન્ય કરતું નથી કે તે ધારાસભાની સક્ષમતા બહારનો છે (પ્રફુલ્લ કુમાર વિરુદ્ધ બેંક ઓફ કોમર્સ). બંધારણનો અનુચ્છેદ ૨૪૬(૧) નિર્દિષ્ટ કરે છે કે બંધારણની સાતમી અનુસૂચિની યાદી ૧ માં ગણાવેલી કોઈપણ બાબતોના સંબંધમાં કાયદા ઘડવાની અનન્ય સત્તા સંસદ પાસે છે. અનુચ્છેદ ૨૪૬(૩) મુજબ, યાદી ૨ (રાજ્ય યાદી) માં ગણાવેલી બાબતોના સંબંધમાં કાયદા ઘડવાની અનન્ય સત્તા રાજ્ય સરકાર પાસે છે. યાદી ૩ (સમવર્તી યાદી) માં ગણાવેલી બાબતોના સંબંધમાં સંસદ અને રાજ્ય સરકાર બંને પાસે કાયદા ઘડવાની સત્તા છે. સંસદ દ્વારા ઉપરોક્ત અવશિષ્ટ સત્તાઓ હેઠળ સર્વિસ ટેક્સ બનાવવામાં આવ્યો છે.

રાજ્ય યાદીની પ્રવિષ્ટિ ૬૨ અન્વયે વિલાસિતા પર કર લાદવાની રાજ્યની સત્તાનું ઉલ્લંઘન થાય છે તે આધારે વાદગ્રસ્ત અધિનિયમને પડકારવામાં આવ્યો હતો.

ન્યાયમૂર્તિ શ્રી વેંકટચલૈયાનું અવતરણ ટાંકવું યોગ્ય રહેશે જેમણે ઠરાવ્યું હતું કે "કોઈ વિષય સંબંધિત કાયદો કોઈક રીતે બીજા વિષયને પ્રાસંગિક રીતે અસર કરી શકે છે, પરંતુ તે બાબત પાછળના વિષય પર કાયદો હોવા સમાન નથી. તેમાં પરસ્પર વ્યાપ્તિ (ઓવરલેપિંગ) હોઈ શકે છે, પરંતુ તે પરસ્પર વ્યાપ્તિ કાયદાની દ્રષ્ટિએ હોવી જોઈએ. આ વ્યવહાર તેના વિવિધ પાસાઓમાં બે કે તેથી વધુ કરપાત્ર પ્રસંગોને આવરી શકે છે. પરંતુ પરસ્પર વ્યાપ્તિ રહેલી છે તે હકીકત તે પાસાઓની વિશિષ્ટતાને ઘટાડતી નથી. કાયદાના પરિણામો અને તથ્યો એ ધારાકીય વિષયવસ્તુ સમાન નથી."

ઉપરોક્ત કારણોસર, અપીલકર્તાઓ હકીકતો કે કાયદા બંનેમાંથી કોઈ પણ દ્રષ્ટિએ પોતાનો કેસ સાબિત કરી શક્યા નથી અને આ અપીલમાં કોઈ યોગ્યતા નથી. તેથી, આ ચુકાદામાં નોંધેલા અમારા પોતાના કારણોસર હાઈકોર્ટના ચુકાદાની પુષ્ટિ કરીને આ અપીલને ફગાવી દેવામાં અમને કોઈ ખચકાટ નથી. કોઈ ખર્ચ નહીં.

અપીલ ફગાવી દેવામાં આવે છે.

This judgment has been translated using an AI-assisted translation tool.

==========

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

==========